

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 19200/I/2011/0327919188

MEZINÁRODNOPOLITICKÉ A BEZPEČNOSTNÉ ASPEKTY POSOBENIA
ŠANGHAJSKEJ ORGANIZÁCIE SPOLUPRÁCE

Diplomová práca

2011

Bc. Rastislav Šudy

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

MEZINÁRODNOPOLITICKÉ A BEZPEČNOSTNÉ
ASPEKTY POSOBENIA ŠANGHAJSKEJ ORGANIZÁCIE
SPOLUPRÁCE

Diplomová práca

Študijný program: Hospodárska diplomacia

Študijný odbor: 6221 8 00 - Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov

Školiteľ: doc. PhDr. František Škvrnda, CSc.

Bratislava 2011

Bc. Rastislav Šudy

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne, a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

Pod'akovanie

Chcel by som sa poďakovať doc. PhDr. Františkovi Škvrndovi, CSc. za jeho odbornú pomoc pri písaní tejto práce.

ABSTRAKT

ŠUDY, Rastislav: *Medzinárodnopolitické a bezpečnostné aspekty pôsobenia Šanghajskej organizácie spolupráce*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: doc. PhDr., František Škvrnda, CSc.. – Bratislava: FMV EU, 2011, 58s

Cieľom záverečnej práce je stručná charakteristika Šanghajskej organizácie spolupráce a zároveň aj analýza medzinárodnopolitických a bezpečnostných aspektov jej pôsobenia. Práca je rozdelená do piatich kapitol. Obsahuje jeden graf, jednu tabuľku, dve mapy. Prvá kapitola je venovaná stručnej charakteristike ŠOS, jej členov a pozorovateľských štátov.

V ďalšej časti sú charakterizované politické aspekty šanghajskej spolupráce, a to najmä jej ekonomický a energetický rozmer.

Posledná časť sa zaoberá bezpečnostným charakterom organizácie a jej hlavnými bezpečnostnými problémami a spoluprácou s ostatnými bezpečnostnými organizáciami.

Výsledkom riešenia danej problematiky je analýza bezpečnostných a politických aspektov pôsobenia organizácie jej úlohy v regióne a v medzinárodnom spoločenstve.

Kľúčové slová: Šanghajska organizacia spolupráce, Čína, Rusko, Kazachstan, Tadžikistan, Uzbekistan, Kirgizsko, Mongolsko, Pakistan, India, Irán, Bezpečnosť, Energetická spolupráca, Politika

ABSTRACT

ŠUDY, Rastislav: *International Policies and Security Aspects of the Shanghai Cooperation Organisation*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Political Relations. – Advisor of thesis: doc. PhDr., František Škvrnda, CSc.. – Bratislava: FMV EU, 2011, 58p

The primary objective of the thesis is to present a brief overview of the Shanghai Cooperation Organisation and correspondingly provide a comprehensive analysis of its international policies and security aspects.

The paper is divided into five chapters, comprising of two maps, one graph and one table. A compact description of the organisation, its members and observer states are included in the first chapter.

In the succeeding part, the analysis of the political activities of the organisation specifically in the economic and energy sectors are discussed in detail.

Consequently, the final section gives emphasis to the security characteristics of the organisation and its major security issues in conjunction with other security organisations.

Resulting from this diploma thesis is the analysis of the security and political aspects of the Shanghai Cooperation Organisation - its role in the region and in the international community as well.

Key words: Shanghai Cooperation Organisation, China, Russia, Kazakhstan, Tadjikistan, Uzbekisztan, Kirgisztan, Mongolia, Pakistan, India, Iran, Security, Energy cooperation, Policy

Obsah

Úvod.....	1
1. Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	3
1.1 Stručná charakteristika Šanghajskej organizácie spolupráce.....	3
1.1.1 Vznik ŠOS	4
1.1.2 Právna a organizačná štruktúra ŠOS.....	6
1.1.3 Hlavné inštitúcie ŠOS.....	9
1.1.4 Členské štáty	13
1.1.5 Štáty so štatútom pozorovateľa.....	24
1.1.6 Možné rozširovanie ŠOS	27
2. Cieľ práce.....	28
3. Metodika práce a metódy skúmania	29
4. Výsledky práce	31
4.1 Politické aspekty a súvislosti ekonomickej spolupráce Šanghajskej organizácie spolupráce	31
4.1.1 Ekonomická spolupráca v rámci ŠOS	31
4.1.2 Energetická politika	32
4.1.3 Ďalšie oblasti spolupráce	38
4.2 Bezpečnostné aspekty v činnosti Šanghajskej organizácie spolupráce	40
4.2.1 Vojenská spolupráca	41
4.2.2 Vývoj bezpečnostnej stránky ŠOS.....	41
4.2.3 Vojenské cvičenia	43
4.2.4 Boj proti terorizmu.....	44
4.2.5 Afganistan, bezpečnostný problém ŠOS	45
4.2.6 Spolupráca s ostatnými bezpečnostnými organizáciami	46
5. Diskusia	52
Záver	54
Zoznam použitej literatúry.....	56

Zoznam použitých skratiek

ASEAN - Asociácia Juhovýchodných Ázijských štátov

OBSE – Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe

OPEC – Organizácia krajín exportujúcich ropu

OSN – Organizácia spojených národov

OZKB – Organizácia zmluvy o kolektívnej bezpečnosti

SNŠ – Spoločenstvo nezávislých štátov

ŠOS – Šanghajská Organizácia spolupráce

Úvod

Práca sa zameriava na analýzu aspektov pôsobenia Šanghajskej Organizácie Spolupráce. ŠOS je najmladšou zo všetkých regionálnych bezpečnostných organizácií vo svete. V roku 2011 organizácia oslávi desiate výročie jej založenia. Desať rokov je celkom krátke obdobie na naplnenie cieľov ktoré si táto organizácia položila, no môžeme konštatovať veľký pokrok v integrácii štátov v rôznych oblastiach pôsobenia tejto organizácie.

Jedným z hlavných cieľov práce je analýza aspektov pôsobenia ŠOS. ŠOS je bezpečnostná organizácia, ktorá integruje krajiny strednej Ázie, Rusko a Čínu. Ide o vzdialenú oblasť z pohľadu Európy, ale má pre ňu veľký energetický význam. Preto je potrebné túto organizáciu chápať ako prostriedok na nastolenie bezpečnosti v regióne, ktorý je prospešný aj pre európske krajiny.

V prvej kapitole sa práca zameriava na súčasný stav ako aj vznik organizácie a jej historický základ. Zameriava sa na historické aspekty Čínsko-ruských vzťahov a pomocou nich vysvetľuje dynamiku integrácie v regióne. Ďalšia časť prvej kapitoly je zameraná na vývoj organizácie od Šanghajskeho procesu až po Šanghajskú Organizáciu Spolupráce. Taktiež sa zameriava na právnu a organizačnú štruktúru organizácie ako aj jej hlavné inštitúcie a utvára ucelený obraz ich zapojenia do štruktúry organizácie. Práca následne bližšie analyzuje členské štáty súvislosti ich pôsobenia v ŠOS. Zameriava sa Zvlášť na Rusko, Čínu a Stredoázijské republiky spája do jednej skupiny. Práca neopomína ani štatút pozorovateľských štátov a ich možné prijatie za plnohodnotných členov organizácie, ktorým sa venuje v poslednej časti prvej kapitoly.

Časť výsledky práce je analýzou politických a bezpečnostných aspektov pôsobenia organizácie. Medzi hlavné oblasti spolupráce ŠOS patrí energetická spolupráca ktorá je v tejto kapitole podrobne analyzovaná z rôznych hľadísk. Taktiež sa práca venuje Energetickému klubu, ktorý vidia mnohí analytici ako „plynový OPEC“. Ďalšou oblasťou spolupráce v rámci ŠOS je ekonomická a obchodná politika. Tento aspekt organizácie postupne nadobúda čoraz väčší rozmer a členské krajiny čoraz viac používajú ŠOS na koordináciu svojich obchodných záujmov.

Podkapitola bezpečnostné aspekty Šanghajskej organizácie spolupráce analyzuje bezpečnostnú stránku organizácie. Zameriava sa na vojenské cvičenia, ktoré sú organizované pod záštitou ŠOS a sa stali jednou zo základných aktivít ŠOS. Zároveň sú aj jej nástrojom, nie len pre vnútornú, ale aj pre externú bezpečnostnú politiku. Ďalej sa

venuje boju proti terorizmu v rámci ŠOS, Afganistanu ako bezpečnostnému problému regiónu. Posledná časť sa zameriava na interakciu ŠOS s ďalšími organizáciami a to konkrétne s OBSE a OZKB, s ktorými býva ŠOS často porovnávaná zahraničnými analytikmi.

Diskusia sa zaoberá možnými scenármi vývoja organizácie a jej budúcnosťou. Ktorá závisí od politickej vôle členských štátov.

1. Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

1.1 Stručná charakteristika Šanghajskej organizácie spolupráce

Počet regionálnych organizácií v 21. storočí sa zvýšil. Stávajú sa z nich multifunkčné organizácie, ktoré sa venujú čiastočne, alebo úplne rôznym bezpečnostným cieľom. Väčšina bezpečnostných organizácií sa hlási k snahe o zníženie počtu konfliktov a boji proti terorizmu. Regióny, kde tieto štruktúry chýbajú, alebo sú slabé majú najväčšie problémy s napätím v medzinárodných vzťahoch, alebo s násilím vo vnútri štátu.

Formy multilateralizmu v oblasti bývalého Sovietskeho Zväzu sú málo preskúmané. Podľa J.K. Bailes „V západných krajinách existuje domnienka, že z dôvodu nedokonalých demokracií v týchto štátoch a ich častého odmietania externe definovaných noriem riadenia sú takéto skupiny buď nelegitímne, neefektívne alebo oboje.“¹

Šanghajska organizácia spolupráce (ŠOS) je organizáciou ktorá pokrýva jednu z najväčších geografických oblastí v rámci regionálnych organizácií, od Kaliningradu po Vladivostok a od Bieleho mora po Juhočínske more vid' mapa č. 1. Jej členské a pozorovateľské štáty vlastnia 17,5% dokázaných ropných rezerv, 47-50 % známych rezerv zemného plynu a pokrývajú približne 45% svetovej populácie²

Mapa č. 1: Šanghajska Organizácia Spolupráce³

¹ Bailes et al. 2007. The Shanghai Cooperation Organization. prvé vydanie. Štokholm: SPIRI, 2007. 60 strán. ISSN:1652-0432.

² Tamtiež

³ Zdroj: <http://opinion-maker.org/wp-content/uploads/2010/06/Shanghai-Cooperation-Organization-Map.bmp>

1.1.1 Vznik ŠOS

Stav rusko-čínských vzťahov bol vitálnym faktorom vo vývoji regionálneho systému zabezpečujúceho bezpečnosť a spoluprácu na rozsiahlej ploche zahŕňajúcej územia Ruska, Číny a piatich stredoázijských republík ktoré tvorili časť bývalého sovietskeho zväzu. Z historického hľadiska Rusko a Čína v podstate nemali nikdy nepriateľské vzťahy.

Šanghajský Proces sa začal v roku 1989 rokovaniami o budovaní dôvery v pohraničných oblastiach medzi ZSSR a Čínskou ľudovou republikou. Tieto rokovania mali za úlohu vyriešiť ich problémy na hraniciach. Neskôr kvôli rozpadu Sovietskeho zväzu zmenené na rozhovory o prostriedkoch budovania dôvery a redukcii ozbrojených síl medzi Čínou a štyrmi post sovietskymi republikami Ruskom, Kazachstanom, Kirgizskom a Tadžikistanom.

Inštitucionálny rozvoj ŠOS sa podľa Marcel de Haas delí na tri etapy, cez ktoré táto organizácia prešla od ad-hoc skupiny na kontrolu zbrojenia s dôrazom na vnútornú bezpečnosť až k medzinárodnej organizácii s mnohými aktivitami spolupráce.⁴

Prvá fáza - budovanie bezpečnostných opatrení a dôvery(1996-2001)

Prvého novembra 1992 začali Čína, Rusko, Kazachstan, Kirgizsko a Tadžikistan bezpečnostné rokovania.

Hlavným cieľom týchto rokovaní bolo zminimalizovanie možného napätia na hraniciach po skončení Studenej Vojny. V roku 1996 Čína, Rusko a tri stredoázijské štáty susediace s Čínou – Kazachstan, Kirgizsko a Tadžikistan podpísali Šanghajskú dohodu o budovaní dôvery v oblasti obrany a hraníc, ktorú nasledovala dohoda o vzájomnom znížení vojenských síl v hraničných zónach z roku 1997. Tieto zmluvy zaviedli podstatné a podrobné pravidlá vojenských obmedzení a ich transparentnosť na spoločných hraniciach všetkých piatich štátov. Tento spoločný bezpečnostný režim vytvoril prvé multilaterálne puto medzi skupinou, ktorá sa nazýva Šanghajská päťka, ale vzťahy krajín boli ďalej stabilizované viacerými bilaterálnymi zmluvami o vytýčení hraníc, obchode a spolupráci. Každoročné stretnutia vytvorili prax a konali sa striedavo v každom z piatich členských štátov.

⁴ de Haas, van der Putten. 2007. The Shanghai Cooperation Organisation; Towards a full-grown security alliance?. prvé vydanie. Hague: Netherlands Institute Of International Relations Clingendael, 2007. 84 strán. ISBN-13: 978-90-5031-120-5

Druhá fáza – Regionálna bezpečnosť verzus tri zlá (2001 -2004)

Členovia Šanghajskej päťky sa spolu s Uzbekistanom rozhodli pozdvihnúť mechanizmus Šanghajskej päťky na vyššiu úroveň. Chceli aby sa stala silným základom a dôležitou podporou na rozvoj spolupráce medzi šiestimi štátmi v nových podmienkach. 15 júna 2001 v Šanghaji Hlavy týchto šiestich štátov podpísali „Deklaráciu o Založení Šanghajskej Organizácie Spolupráce“, týmto vytvorili novú organizáciu pre regionálnu spoluprácu ŠOS ktorá deklaruje nasledovné ciele: Posilniť vzájomnú dôveru a dobré susedské vzťahy medzi členskými štátmi; posilniť efektívnu kooperáciu medzi členskými štátmi v politickej, ekonomickej, obchodnej, vedeckej a technologickej, kultúrnej, vzdelanostnej, energetickej, komunikačnej oblasti, problémov životného prostredia a ďalších. Venovať sa spoločne ochrane a zabezpečovaniu regionálneho mieru, bezpečnosti a stability. Nastoliť demokratický spravodlivý a racionálny nový medzinárodný politicko-ekonomický poriadok.⁵

Počas tohto mítingu bola podpísaná aj „Šanghajska dohoda o boji proti terorizmu, separatizmu a extrémizmu. Po zmiernení vojenského napätia a vytvorení vzájomnej dôvery, priateľstva a spolupráce, bola táto dohoda proti tzv. „trom zlám“ ktorými sú terorizmus separatizmus a extrémizmus druhou fázou rozvoja ŠOS. V roku 2004 bola dokončená inštitucionálna fáza ŠOS Boli vytvorené dva stále orgány. Sekretariát v Pekingu a Regionálna antiteroristická štruktúra v Taškente (Uzbekistan). Mongolsko sa pripojilo ako pozorovateľský štát.⁶

Tretia fáza – komplexná medzinárodná organizácia (2004 – súčasnosť)

Až do roku 2004 sa ŠOS zaoberala hlavne regionálnou bezpečnosťou – a to najmä boju proti „trom zlám“ a ekonomickej spolupráce. Postupne sa ŠOS zmenila z čisto regionálnej na organizáciu ktorá sa pokúša o medzinárodné uznanie a spoluprácu. V roku 2004 dostala ŠOS pozorovateľský štatút pri OSN. Nasledujúci rok sekretár ŠOS predniesol príhovor na valnom zhromaždení OSN. Navyše ŠOS podpísala Memorandum

⁵ SCO: official website, dostupné na internete: <http://www.sectsco.org/html/00088.ktml>, 26.6.2010

⁶ de Haas, van der Putten. 2007. The Shanghai Cooperation Organisation; Towards a full-grown security alliance?. prvé vydanie. Hague: Netherlands Institute Of International Relations Clingendael, 2007. 84 strán. ISBN-13: 978-90-5031-120-5

o porozumení s Asociáciou Juhovýchodných Ázijských štátov (ASEAN) a so spoločenstvom nezávislých štátov (SNŠ).

Štruktúrne je ŠOS navrhnutá ako medzivládna sieť, ktorá je vedená ročnými pravidelnými summitmi a pravidelnými stretnutiami hláv štátov, ministrov zahraničných vecí a ďalších zástupcov členských štátov, taktiež expertov na informačnú bezpečnosť, tajomníkov národných bezpečných rád a najvyšších súdov. V máji 2006 sa stretli po prvý krát zástupcovia parlamentu. Rastúci dôraz na ekonomickú a inú funkčnú spoluprácu a potenciálna energetická rola pre ŠOS viedli k vytvoreniu ŠOS –medzibankovej asociácie v októbri 2005 a obchodnej rady ŠOS. Na jej prvom inauguračnom stretnutí v júni 2006 sa zúčastnilo vyše 500 obchodníkov.

1.1.2 Právna a organizačná štruktúra ŠOS

Ako sme vyššie spomínali Šanghajskej proces, ktorý bol pokračovaním sovietsko-čínskych bilaterálnych rokovaní o prostriedkoch budovania dôvery, praktickej redukcie konfliktov na hraniciach a urovnávaní pohraničných sporov medzi týmito dvoma stranami vyvrcholil v založení ŠOS 15 júna 2001 so súčasným pristúpením Uzbekistanu ako šiesteho člena. Pristúpenie Uzbekistanu, ktorý nemá žiadnu spoločnú hranicu s Čínou signalizovalo rozšírenie záujmov Šanghajskej päťky mimo problémov spojených s pohraničnými spormi.⁷

Na samite ŠOS v Petrohrade bola 7 júna 2002 prijatá charta Šanghajskej organizácie spolupráce. Charta je základným dokumentom ktorý, stanovuje ciele, zámery a princípy organizácie, taktiež ako jej štruktúru a základné smerovanie jej aktivít. Charta ustanovuje organizácii nasledovné ciele:

1. Posinenie vzájomnej dôvery, priateľstva a dobrého susedstva medzi členskými štátmi
2. Rozvinutie viacvektorovej spolupráce s cieľom podpory a posilnenia mieru, bezpečnosti a stability v regióne, pomoci pri budovaní nového demokratického, spravodlivého a racionálneho politického a ekonomického medzinárodného poriadku

⁷ Kumar. 2010 Shanghai Cooperation organisation: Eurasian security through cooperation. Prvé vydanie Bombay:Shipra publications 2010. 198 strán. ISBN : 9788175415805

3. Spoločný boj proti terorizmu, separatizmu a extrémizmu vo všetkých ich prejavoch
4. Boj proti pašeráctvu drog, zbraní a ďalším formám medzinárodných kriminálnych aktivít
5. Posilnenie efektívnej regionálnej spolupráce v politickej, obchodnej, ekonomickej, obrannej, právnej, environmentálnej, kultúrnej, vedeckej, technickej, vzdelanostnej, energetickej, prepravnej, finančnej a ďalších sférach spoločných záujmov
6. Podpora celkového a vyváženého ekonomického rastu, sociálneho a kultúrneho rozvoja v regióne.
7. Spolupráca v prístupoch k integrácii do svetovej ekonomiky
8. Podpora a rozvoj vzťahov s ďalšími štátmi a medzinárodnými organizáciami
9. Spolupráca na predchádzaní medzinárodných konfliktov a ich mierové riešenie
10. Spoločné hľadanie riešení problémov ktoré môže priniesť 21. storočie
11. Podpora ľudských práv a základných slobôd v súlade s medzinárodnými záväzkami členských štátov a ich vnútroštátnou legislatívou.⁸

Základnými princípmi ŠOS sú vzájomné rešpektovanie suverenity a rovné práva všetkých členských štátov, otvorenosť a nezameriavanie sa členských štátov ŠOS na určité regióny alebo krajiny. Deklarácia taktiež dáva zvláštnu dôležitosť potrebe zachovania „globálnej strategickej rovnováhy a stability“ v súčasnej medzinárodnej situácii. Hlavné princípy organizácie sú taktiež stanovené v článku 2 Charty.

Patria medzi ne:

- Vzájomné rešpektovanie suverenity, nezávislosti, územnej celistvosti štátov nedotknuteľnosti štátnych hraníc, neútočenie, nezasahovanie do vnútorných záležitostí štátu, nepoužitie sily, alebo hrozby jej použitia v medzinárodných vzťahoch, nesnažiť sa o jednostrannú vojenskú prevahu v susedných oblastiach
- Rovnosť členských štátov, hľadanie spoločných pozícií na základe vzájomného porozumenia a rešpektu k názoru každého z členských štátov.
- Postupná implementácia spoločných aktivít vo sférach vzájomného záujmu

⁸ SCO: Charter of the Shanghai Cooperation Organization, dostupné na internete : <http://www.sectsco.org/EN/show.asp?id=69>, dátum 26.6.2010

- Mierové riešenie sporov medzi členskými štátmi
- ŠOS nie je zameraná proti žiadnym iným štátom ani medzinárodným organizáciám
- Prevencia všetkých nelegitímnych aktov zamierených proti záujmom ŠOS
- Implementácia záväzkov vyplývajúcich z Charty a ďalších dokumentov prijatých v rámci ŠOS v dobrej viere.

Článok 3 Charty hovorí o hlavných oblastiach spolupráce v rámci ŠOS ktoré sú nasledovné:

- Udržiavanie mieru a posilňovanie bezpečnosti a dôvery v regióne
- Hľadanie spoločných pozícií na problémy medzinárodnej politiky , vzájomných záujmov, vrátane problémov vyplývajúcich z členstva v medzinárodných organizáciách a medzinárodných fórach.
- Vyvíjanie a implementácia prostriedkov cieleným k spoločnému potieraniu terorizmu, separatizmu a extrémizmu, pašeráctvu narkotík a zbraní a ďalších typov medzinárodných kriminálnych aktivít ako aj ilegálnej migrácie
- Spolupráca v snahe o odzbrojenie a kontrolu zbrojenia
- Podpora regionálnej ekonomickej spolupráce v rôznych formách, vytvorenie dobrého prostredia pre obchod a investície s výhľadom na postupné dosiahnutie voľného pohybu tovarov, kapitálu, služieb a technológií
- Efektívne použitie dostupnej transportnej a komunikačnej infraštruktúry, vylepšenie tranzitných kapacít členských štátov a rozvoj energetických systémov
- Zlepšenie ekologického prístupu k vodným zdrojom v regióne a implementácia spoločných environmentálnych programov a projektov
- Vzájomná pomoc pri predchádzaní prírodným a ľudom spôsobeným katastrofám a pri zmierňovaní ich dopadu
- Výmena právnych informácií v záujme rozvoja spolupráce v rámci ŠOS
- Vytvorenie interakcie vo sférach ako veda a technológie, vzdelanie, zdravotníctvo kultúra, šport, turizmus. ⁹

Oblasti spolupráce môžu byť rozšírené na základe vzájomnej dohody členských štátov.

Všetky rozhodnutia v rámci ŠOS sú prijímané konsenzom s výnimkou otázok týkajúcich sa pozastavenia alebo ukončenia členstva v organizácii. Na stretnutí prezidentov

⁹ SCO: Charter of the Shanghai Cooperation Organization, dostupné na internete : <http://www.sectsco.org/EN/show.asp?id=69>, dátum 26.6.2010

členských krajín ŠOS v máji 2003 v Moskve bolo organizačné formovanie ŠOS prakticky završené. Boli prijaté dokumenty stanovujúce úlohy štatutárnych orgánov, symbol a vlajku ŠOS. Na tomto stretnutí bol zvolený prvý výkonný tajomník organizácie, známy čínsky diplomat, poslanec a bývalý minister zahraničných vecí Číny Zhang Deguang.¹⁰ Taktiež bola prijatá dohoda o vytvorení rozpočtu ŠOS. Koncom septembra 2003 sa v Pekingu konalo stretnutie predsedov vlád členských štátov. Na tomto stretnutí bol prijatý rozpočet organizácie na rok 2004 a spôsob odmeňovania pracovníkov štruktúr organizácie. Počiatočný rozpočet ŠOS na rok 2004 predstavoval 3,1 milióna dolárov, ten bol rozdelený medzi RATS (0,5 milióna dolárov) a sekretariát (2,6 milióna dolárov)¹¹. Rozpočtové zdroje sú predmetom zvláštnej dohody medzi členskými krajinami ohľadne ročných príspevkov.

Členstvo je otvorené pre všetky krajiny v regióne, ktoré sa zaviazu rešpektovať ciele a princípy Charty a spĺňajú predpisy ostatných medzinárodných zmlúv a nástrojov prijatých v rámci ŠOS. O prijatí člena rozhoduje Rada hláv štátov na základe návrhu predloženého Radou ministrov zahraničných vecí, v záväznosti na oficiálnu žiadosť štátu uchádzajúceho sa o členstvo doručенú predsedovi Rady ministrov zahraničných vecí. Členskému štátu môže byť členstvo pozastavené alebo odobrané na základe rozhodnutia Rady hláv štátov, z dôvodu neustáleho porušovania charty alebo iných predpisov v rámci ŠOS. Členský štát môže z organizácie vystúpiť na základe oznámenia adresovaného depozitáru Charty najmenej 12 mesiacov pred plánovaným vystúpením z organizácie.

Na samite v Taškente 17 júna 2004 sa prerokovali problémy spojené s prehĺbením spolupráce v rámci viacerých oblastí pôsobnosti ŠOS. Na tomto stretnutí bola inaugurovaná výkonná komisia RATS, ktorej sa viac venujeme v ďalšej časti.

1.1.3 Hlavné inštitúcie ŠOS

Najvyšším rozhodovacím orgánom je „Rada hláv štátov“ (Heads of State Council) . Určuje priority a definuje hlavné oblasti aktivít organizácie, rozhoduje o základných vnútorných záležitostiach, problémoch fungovania organizácie a jej interakcii s ostatnými štátmi a medzinárodnými organizáciami. Stretáva sa na pravidelných ročných zasadnutiach. Zasadnutiu rady hláv štátov predsedá vždy hlava štátu v ktorom sa toto

¹⁰ SCO: Brief introduction to the Shanghai Cooperation Organisation, dostupné na internete: <http://www.sectSCO.org/EN/brief.asp>, dátum : 13.11.2010

¹¹ de Haas, van der Putten. 2007. The Shanghai Cooperation Organisation; Towards a full-grown security alliance?. prvé vydanie. Hague: Netherlands Institute Of International Relations Clingendael, 2007. 84 strán. ISBN-13: 978-90-5031-120-5

pravidelné stretnutie koná. Miesto konania týchto zasadnutí je spravidla určované poradím názvov členských štátov v ruskej abecede.

Ďalším orgánom je „Rada predsedov vlád“ (Heads of Government Council), ktorý sa taktiež stretáva raz ročne, kvôli prediskutovaniu stratégie multilaterálnej spolupráce a hlavných smerovaní organizácie, rieši dôležité a urgentné problémy spolupráce najmä v ekonomickej sfére a ďalších oblastiach v rámci organizácie. Taktiež schvaľuje ročný rozpočet organizácie. Miesto rokovania je určené na základe predchádzajúcej dohody medzi predsedami vlád. Rokovaniu predsedá vždy predseda vlády štátu na území ktorého sa zasadnutie koná.

Nemenej dôležitým orgánom ŠOS je Rada ministrov zahraničných vecí, ktorá sa zaoberá každodennými problémami spojenými s aktivitami organizácie, prípravou zasadnutí Rady hláv štátov a konzultáciami ohľadne medzinárodných problémov v rámci ŠOS. Rada má právomoc vyhlasovať stanoviská v mene ŠOS. Rada sa pravidelne stretáva mesiac pred zasadnutím Rady hláv štátov. Výnimočné stretnutie rady ministrov zahraničných vecí môže byť zvolané z iniciatívy aspoň dvoch členských štátov so súhlasom všetkých ministrov zahraničných vecí všetkých členských štátov. Miesto konania sa pravidelných aj výnimočných zasadnutí sa určuje dohodou. Rade predsedá minister zahraničných vecí štátu v ktorom sa konalo posledné pravidelné zasadnutie, počas obdobia začínajúceho dátumom posledného pravidelného zasadnutia, až po začatie nového pravidelného zasadnutia Rady ministrov zahraničných vecí. Predseda Rady ministrov zahraničných vecí reprezentuje ŠOS navonok v súlade s pravidlami rady.¹²

Mimo týchto stretnutí sú v ŠOS vytvorené mechanizmy na stretnutia ministrov, riaditeľov rôznych štátnych agentúr, ktoré sú zvolané na základe dohody Rady hláv štátov a Rady predsedov vlád. Tieto stretnutia môžu byť ustanovené na pravidelnom, alebo ad-hoc základe. Sú zvolávané za účelom bližšej spolupráce v rôznych oblastiach.

Piatym nestálym orgánom je „Rada národných koordinátorov členských štátov ŠOS“ (The Council of National Coordinators of SCO Member States). Jej hlavnou úlohou je koordinácia súčinnosti rámca ŠOS na dennej báze.¹³ Napomáha pri pripravovaní stretnutí hláv štátov, hláv predsedov vlád a ministrov zahraničných vecí. Národní koordinátori sú volení každým členským štátom v súlade s ich vnútornými predpismi a procedúrami. Rada

¹² SCO: Charter of the Shanghai Cooperation Organization, dostupné na internete : <http://www.sectsco.org/EN/show.asp?id=69>, dátum 26.6.2010

¹³ SCO: Brief introduction to the Shanghai Cooperation Organisation, dostupné na internete: <http://www.sectsco.org/EN/brief.asp>, dátum : 13.11.2010

sa stretáva minimálne tri krát za rok a predsedá jej koordinátor členského štátu na ktorom území sa pravidelné stretnutie koná. Predseda rady národných koordinátorov môže reprezentovať ŠOS navonok pokiaľ ho tým poverí Rada ministrov zahraničných vecí v súlade s predpismi a procedúrami Rady národných koordinátorov.

Stále riadiace inštitúcie Šanghajskej organizácie spolupráce sú rozptýlené a malé. Pozostávajú zo sekretariátu, a z výkonnej komisie regionálnych protiteroristických štruktúr.

Sekretariát bol zriadený v roku 2004 v Pekingu. Na jeho čele stojí generálny tajomník, ktorého volí Rada hláv štátov na návrh Rady ministrov zahraničných vecí. Tajomník musí byť občanom jedného z členských štátov, ktorého poradie je určené podľa poradia názvu štátu v ruskej abecede. Je volený na obdobie troch rokov bez možnosti byť znovuzvolený. Prvý tajomník ŠOS bol Zhang Deguang, ktorého vystriedal na funkčné obdobie dvoch rokov 2007-2009 Bolat Nurgaliyev (Kazachstan). Od 1 januára 2010 zastáva post tajomníka ŠOS Muratbek Sansyzbayevich IMANALIEV (Kirgizsko). Zástupcovia tajomníka sú volení Radou ministrov zahraničných vecí na návrh Rady národných koordinátorov a nemôžu byť občanom štátu ktorého občanom je tajomník. Zamestnanci sekretariátu sú obsadzovaní spomedzi občanov členských štátov na základe kvót. Sekretariát je hlavný výkonný orgán ŠOS a v súlade s Chartou vykonáva nasledujúce hlavné úlohy:

1. Koordinuje a poskytuje informačnú, analytickú, právnu, organizačnú a technickú podporu pre aktivity organizácie, v spojení s RATS formuluje návrhy týkajúce sa rozvoja spolupráce v rámci ŠOS a externých väzieb Organizácie. Dohliada naplnenie rozhodnutí prijatých orgánmi ŠOS.
2. V spolupráci so Stálymi Zástupcami pripravuje návrh (draft) dokumentov založených na návrhoch členských štátov a so súhlasom Rady Národných Koordinátorov ich predá členským štátom na ďalšie zváženie inštitúciami ŠOS. Zároveň pripravuje návrh programu stretnutí a rokovaní inštitúcií ŠOS ako aj potrebné materiály. Odsúhlasuje dátumy a miesta konania stretnutí a rokovaní inštitúcií ŠOS.
3. V spolupráci s Radou národných koordinátorov sprostredkúva konzultácie expertov z členských štátov na návrhoch dokumentov predložených na rokovaní inštitúcií ŠOS na ďalšie zváženie.
4. Poskytuje organizačnú a technickú podporu pri stretnutiach inštitúcií ŠOS v súlade s platnými predpismi a v spolupráci s hostiacim štátom týchto stretnutí.

5. Je hlavným deponárom dokumentov prijatých v rámci ŠOS, overuje a preposiela overené kópie týchto dokumentov, takisto aj pre RATS.

Overené kópie prijatých dokumentov v rámci ŠOS sú odovzdávané stálym zástupcom do 7 dní od prijatia originálov sekretariátom.

6. Pripravuje a publikuje katalógy sekretariátu, riadi internetovú stránku sekretariátu a koordinuje jej obsah so stránkou RATS a ŠOS Regionálnej Economickej Spolupráce.

Organizuje pravidelné brífingy pre zástupcov tlače a internetových médií.

7. Vykonáva predbežné finančné a právne hodnotenia navrhovaných zmlúv v rámci ŠOS.

8. V spolupráci s RATS vytvára globálny plán aktivít organizácie na nasledujúcich šesť mesiacov.

9. Má právo požiadať členské štáty o poskytnutie materiálov potrebných pre prácu inštitúcií ŠOS.

10. Zabezpečuje protokolárnu podporu aktivitám Generálneho sekretára.

11. Z poverenia Rady národných koordinátorov a v spolupráci s RATS koordinuje spoluprácu organizácie s pozorovateľskými a rozhovorovými partnermi v rámci právnych predpisov ŠOS.

12. Spolupracuje so štruktúrami v rámci ŠOS v súlade s právnymi predpismi regulujúcimi ich aktivitu a predpismi sekretariátu.

13. Z poverenia členských štátov a v rámci limitu rozpočtu zamestnáva expertov ktorí vykonávajú výskumné aktivity na špecifických otázkach ŠOS, taktiež organizuje workshopy a konferencie.

14. Riadi a koordinuje aktivity pozorovateľskej misie ŠOS v súlade s reguláciami v pozorovateľskej misie ŠOS v prezidentských, parlamentných voľbách a taktiež aj v referendách.¹⁴

Druhou z hlavných inštitúcií ŠOS je Výkonná komisia regionálnych protiteroristických štruktúr RAST ktorá bola po rokoch diskusií zriadená v roku 2004 v Taškente (Uzbekistan).¹⁵

Medzi hlavné úlohy Výkonnej komisie regionálnych protiteroristických štruktúr patrí:

¹⁴ SCO: SCO SECRETARIAT IN BRIEF, dostupné na internete: <http://www.sectSCO.org/EN/secretariat.asp>, dátum : 20.11.2010

¹⁵ Pandey: Shanghai Cooperation Organisation Summit: Yekaterinburg Declaration and Counter-Terrorism Convention, dostupné na internete: <http://upscportal.com/civilservices/mag/vol-4/article/Shanghai-Summit>, dátum : 12.11.2010

1. Udržovanie pracovných vzťahov s kompetentnými inštitúciami členských štátov a medzinárodných organizácií a venovať sa boju proti terorizmu, separatizmu a extrémizmu.
2. Asistencia pri interakcii medzi členskými štátmi pri príprave a vykonávaní protiteroristických cvičení. Na žiadosť príslušných členských štátov príprava a vykonávanie vyhľadávacích operácií a ďalších aktivít v oblasti boja proti terorizmu separatizmu a extrémizmu.
3. Spolupracuje na príprave medzinárodných právnych dokumentov týkajúcich sa boja proti terorizmu, separatizmu a extrémizmu.
4. Zhromažďuje a analyzuje informácie prichádzajúce z RATS členských štátov, vytvára a naplňa databanku RATS.
5. Spolupracuje na vytváraní systému efektívnej odpovede na globálne výzvy a hrozby.
6. Príprava a organizovanie vedeckých konferencií a workshopov, asistencia pri zdieľaní skúseností v oblasti boja proti terorizmu, separatizmu a extrémizmu.

Riaditeľom je vedúci administratívny pracovník Výkonnej rady RATS. Kandidát musí byť občanom členského štátu ŠOS, je volený Radou hláv štátov - HSC na odporúčanie rady RATS na obdobie 3 rokov.

Regionálne protiteroristické štruktúry pôsobia v súlade s Chartou ŠOS, Šanghajskej dohodou o boji proti terorizmu, separatizmu a extrémizmu¹⁶, dohodou medzi členskými štátmi ŠOS na regionálnych antiteroristických štruktúrach RATS, taktiež dokumentmi a rozhodnutiami prijatými v rámci ŠOS. 1. Januára 2007 bol za riaditeľa Výkonnej rady ŠOS RATS zvolený Myrzakan U. Subanov, ktorý túto pozíciu zastáva aj v súčasnosti.¹⁷

1.1.4 Členské štáty

Šanghajskej organizácii pre spoluprácu má šesť členských štátov a štyri pozorovateľské štáty. Medzi členské štáty patria Kazachstan, Čína, Kirgizsko, Rusko, Tadžikistan a Uzbekistan. Pozorovateľské štáty sú India, Irán, Mongolsko a Pakistan.

Základom úspechu každej regionálnej organizácie je, že všetci jej členovia by mali svoju účasť vidieť ako užitočnú k napĺňaniu spoločných cieľov, a nie ako prekážku individuálnych cieľov, ktoré môžu byť často protichodné. Spoločné záujmy sa však môžu

¹⁶ SCO: The Shanghai Convention on Combating Terrorism, Separatism and Extremism, dostupné na internete: <http://www.sectsc.org/EN/show.asp?id=68>, dátum : 26.6.2010

¹⁷ SCO: The Executive Committee of the Regional Counter-Terrorism Structure, dostupné na internete: <http://www.sectsc.org/EN/AntiTerrorism.asp>, dátum : 20.11.2010

vzťahovať na podmienky vo vnútri regiónu tvoreného územím členských štátov, na spojené hrozby a ambície voči vonkajšiemu alebo vnútornému svetu. Rozdielnosti medzi členmi skupiny nemusia byť prekážkou v nájdení realizovateľnej spoločnej agendy a dokonca môžu poskytnúť jej začiatkový bod, pretože účastníci sa chcú vyhnúť konfliktom, ktoré by boli prekážkou pre potenciálny spoločný profit.

ŠOS je dobrým príkladom všetkých týchto bodov kvôli mnohým spôsobom ktorými sa jej členovia odlišujú. Začínajúc etnickými a jazykovými. Rozdiely v strategických pozíciách a vplyve sú najviac viditeľné na jednej strane medzi dvoma veľkými potenciálnymi globálnymi mocnosťami Čínou a Ruskom a na strane druhej štyrmi Stredoázijskými krajinami, ktoré nie sú len omnoho menšie a bez priameho prístupu k moru, ale majú aj omnoho menšiu pôsobnosť mimo regiónu. Dokonca aj v tejto štvorčlennej skupine je veľa rozdielov. Zásoby plynu a ropy a veľkosť Kazachstanu a Uzbekistanu ich radia do inej kategórie ako Kirgizsko a Tadžikistan. Čínu a Rusko spája ich vlastníctvo nukleárných zbraní, členstvo v Bezpečnostnej rade OSN a dlhá skúsenosť s komunistickým režimom (ktorá v prípade Ruska už skončila). Avšak nevládne medzi nimi prirodzená harmónia a empatia, ako môžeme vidieť na chronickom strachu Ruska z čínskeho ekonomického prenikania do ďalekovýchodnej ruskej federálnej oblasti. Čína je rastúca mocnosť s ekonomickou a finančnou dynamikou, ktorá vytvára výzvy dokonca aj pre USA a Európsku úniu. Rusko sotva začalo obnovovať svoje pozície na svetovej scéne a nachádzať akceptovateľné spôsoby ich udržania od kolapsu Sovietskej únie v roku 1991. Komplementárne kombinovanie defenzívnych elementov v ruských motívoch s ambíciami pre „soft“ - to znamená ekonomickú a kultúrnu harmóniu na čínskej strane je hlavné tajomstvo úspechu ŠOS a kľúč k jej zotrvaníu.

Harmonizovanie záujmov všetkých šiestich členov je na rovnakom mieste v ŠOS ako v hocakej inej regionálnej skupine : vo formulácii riadiacich princípov, ktoré medzi inými vecami hrá rolu záruky. Vytváraním a balansovaním programovaných aktivít v ktorých môže každá strana nájsť niečo pre seba a funkciami inštitučných procesov ktoré dovoľujú náročným problémom aby boli riešené prostredníctvom kompromisu.

Ruská Federácia

Záujmy Ruska v ŠOS formujú komplex aspoň na štyroch rozličných úrovniach aplikácie: Stredná Ázia, čínsko-ruské vzťahy, vzťahy so Západom (primárne s USA)

a všeobecne svetová politika.¹⁸ Rusko je jedinou krajinou pre ktorú je Stredná Ázia niečo ako „známe a strategické predĺženie svojho vlastného územia“. Hociaký bezpečnostný problém, alebo protiruský vývoj by ohrozili Rusko všeobecne ako aj približne päť miliónov Rusov ktorí v tomto regióne žijú. Naopak status quo, ktorý tu prevláda posledných pätnásť rokov - autoritatívni lídri Strednej Ázie - ponúkli Rusku najväčší komfort a kontinuitu, ako sa aj dalo očakávať po rozpade Sovietskeho zväzu. Ruština je obvyklý druhý jazyk obyvateľov regiónu. Tieto štyri krajiny ktoré sa rozhodli zapojiť do ŠOS si udržali kooperatívny a neprovokatívny prístup k Rusku, a Rusko si udržalo voľnú ruku pri používaní vojenských objektov a v hraní vojenskej role akú si želá na ich teritóriu. Vo vzťahoch Ruska so Strednou Áziou hrá ŠOS suplementárnu a konsolidačnú úlohu. Rusko rokuje o svojich najdôležitejších záležitostiach bilaterálne a udržuje multilaterálne regionálne vzťahy nielen v rámci ŠOS, ale aj Spoločenstva Nezávislých Štátov¹⁹ a Organizácie kolektívnej bezpečnostnej zmluvy. Najvýraznejším prínosom ŠOS pre Rusko je regulácia neľahkej spolupráce, súťaže a postupne sa meniacej rovnováhy síl v ruských vzťahoch s Čínou. Od deväťdesiatych rokov, možno ešte skôr Rusko nemohlo zaobchádzať s Čínou ako s „mladším“ partnerom. Čínu už viac nezastraší svojou silou, ani lokálne, ani globálne, pretože nevlastní žiadnu zaručenú výhodu (okrem nukleárných kapacít). Ak vezmeme do úvahy nevyhnutnosť prenikania čínskej ekonomiky do regiónu Strednej Ázie, rastúce energetické nároky Číny a objektívnu potrebu čínskych investícií v regióne, ak má tento región rásť bez závislosti na Západe, tak je pre Rusko veľmi dôležité aby tento proces zachytilo v explicitnom medzinárodnom rámci, ktorým dokáže spomaliť predčasné východiská ako napríklad zóna voľného obchodu. V čisto vojenskom poňatí pokojná hranica s Čínou a urovnanie teritoriálnych nárokov Číny na Strednú Áziu dovoľuje Rusku aby smerovala svoje, už aj tak oslabené vojenské kapacity niekam inam, najmä na Severný Kaukaz.²⁰

¹⁸ Kumar. 2010 Shanghai Cooperation organisation: Eurasian security through cooperation. Prvé vydanie Bombay:Shipra publications 2010. 198 strán. ISBN : 9788175415805

¹⁹ Spoločenstvo nezávislých štátov – SNŠ vzniklo ako spoločenstvo 12 z 15 štátov bývalého ZSSR na základe dohody, podpísanej 8.12.1991 v ruskom Breste (Rusko, Ukrajina, Bielorusko), potvrdenej 21.12.1991 v Alma-Ata prezidentmi Azerbajdžanu, Arménska, Kazachstanu, Kirgizska, Moldavska, Tadžikistanu, Turkménska a Uzbekistanu.

Všetky štáty sú rovnoprávnymi členmi. Najvyšším orgánom je Rada hláv štátov.

²⁰ Kumar. 2010 Shanghai Cooperation organisation: Eurasian security through cooperation. Prvé vydanie Bombay:Shipra publications 2010. 198 strán. ISBN : 9788175415805

Veľa analytikov vidí ako hlavný motív spolupráce Ruska na založení ŠOS snahu udržať si vplyv v regióne, skôr ako faktor Číny. Aj keď súčasní autori môžu chápať hierarchiu ruských motívov odlišne, nedá sa poprieť že snaha o vytlačenie USA z regiónu Strednej Ázie je zjavná. Záujmy USA a ich prítomnosť v regióne rapídne narástli od roku 2001 z dôvodu vojenských operácií v Afganistane a z dôvodu vybudovania základní v Kirgizsku a Uzbekistane, ale aj z dôvodu vlastného potenciálu Strednej Ázie ako útočiska terorizmu, a jej strategického významu pre Juhoázijské krajiny a Stredný východ. Dlhodobým záujmom USA je samozrejme získať konkurenčnú výhodu na trhu s ropou a plynom v regióne a zvlášť presadiť riešenia ciest dodávok v Strednej Ázii, ktoré by neprechádzali územím Ruska.

Odpoveď Ruska na nové viac militarizované konanie USA sa dá najlepšie opísať ako „pomaly narastajúci hnev“. Vo februári 2003 ruský minister zahraničných vecí Igor Ivanov povedal že Rusko vníma prítomnosť USA v Strednej Ázii ako úsilie protiteroristickej koalície eliminovať ilegálny režim Talibanu ktorý existoval v Afganistane, avšak rázne prízvukoval, že operácie v Afganistane a nové americké základne by mali mať striktné limitované trvanie.

V júli 2005 na samite v Astane Rusko naliehalo na svojich partnerov v ŠOS aby vyzvali západné mocnosti k ustanoveniu časového rámca pre ukončenie ich užívania vojenských základní a odsunutiu ich jednotiek z teritórií členských štátov. Nato Uzbekistan zrušil práva Spojených štátov na využívanie vojenských základní na jeho území, avšak vzťahy uzbeckej vlády so Západom boli už predtým naštŕbené kvôli nedodržiavaniu ľudských práv a USA s Veľkou Britániou boli za spoluprácu s ňou kritizované. Uzbekistan ale nevypovedal nemecké základne, hoci boli aj tieto boli spojené s operáciou v Afganistane. Kirgizsko povolilo USA naďalej ich prítomnosť, po novej dohode o nájme za ich základňu. Ruský nátlak v Astane mal vplyv aj na strategické záujmy USA, ktorých základne v Strednej Ázii vysielajú správku Rusku a Číne, že ide o podstatnú sféru vplyvu USA.

Deklarácia z Astany bola hlavne o pozitívnom úmysle prebrať vedenie v obrane svojho vlastného regiónu proti novým hrozbám.

Avšak vízia Ruska o role ŠOS sa rozširuje za problém lokálnej súťaže s USA na zvládnutie nezastaviteľnej expanzie Západných bezpečnostných inštitúcií. Všetky

stredoázijské krajiny sú zapojené do NATO partnerstva pre mier alebo do Rady Euroatlantického partnerstva už od deväťdesiatych rokov.²¹

Pokusy Ruska v balansovaní, alebo zadržiavaní týchto rastúcich Západných vplyvov sa zameriavali najmä na SNŠ a neskôr na menšiu a viac operatívnu skupinu OZKB. Obe SNŠ aj OZKB boli sčasti vytvorené aby imitovali západné skupiny, v nádeji v blokování ich postupu a dosiahnutí rovnakého statusu. V skutočnosti ani jedna z týchto post – sovietskych skupín nikdy nedosiahla plné regionálne pole pôsobenia, alebo presvedčivé bezpečnostné výsledky.²²

ŠOS môže byť vnímané ako nový pokus Ruska o balansovanie moci s novou viac životaschopnou tvárou pre 21 storočie, pričom ruská snaha o lepšie výsledky ho viedli k spolupráci s Čínou.²³

Čína

Motívy Číny na vytvorenie a využívanie ŠOS nie sú jednoduchým protikladom tých Ruských. Obe krajiny zdieľajú záujem na ich vzájomnom strategickom zmierení, zároveň vyhýbaní sa pohraničným stretom a na vytvorení rámca ich koexistencie v Strednej Ázii. Čína taktiež chce ukázať že dokáže vybudovať medzinárodný blok nezávislý na Západe, ktorý nie je organizovaný podľa západných princípov. Zdá sa že Čína má viac proaktívny ako defenzívny motív na vytvorenie ŠOS. Pre Čínu ako aj pre väčšinu západných krajín je Stredná Ázia regiónom otvoreným, po konci studenej vojny a po Sovietskej izolácii, je tu zaujímavý trh tovarov a technológií a zdroj energií, za ktoré si Čína môže dovoliť zaplatiť, ale chcela by si ich rezervovať pre seba pomocou dlhodobých dohôd založených na materiálnej interdependencii. Teoreticky Čína by mohla svoje národné ciele v regióne presadiť za chrbtom Ruska, alebo ako jeho protivník.

Čínsky režim sa v posledných dekádach snaží vyhýbať bezpečnostným rizikám pokiaľ sa dá nájsť alternatíva v podobe „soft power“. Takže vstup do regiónu Strednej Ázie prostredníctvom konsenzuálneho a relatívne transparentného multilaterálneho rámca dovoľuje Číne využívať svoju ekonomickú silu s minimálnymi strategickými nákladmi.

²¹ de Haas, van der Putten. 2007. The Shanghai Cooperation Organisation; Towards a full-grown security alliance?. prvé vydanie. Hague: Netherlands Institute Of International Relations Clingendael, 2007. 84 strán. ISBN-13: 978-90-5031-120-5

²² Kumar. 2010 Shanghai Cooperation organisation: Eurasian security through cooperation. Prvé vydanie Bombay:Shipra publications 2010. 198 strán. ISBN : 9788175415805

²³ Bailes et al. 2007. The Shanghai Cooperation Organization. prvé vydanie. Štokholm: SPIRI, 2007. 60 strán. ISSN:1652-0432.

V pozadí týchto faktov je jasné prečo by Čína mala chcieť pokračovať v nátlaku na vytvorenie ŠOS – zóny voľného obchodu a zároveň je zrejmé prečo sa ostatní členovia zdráhajú na ňu pristúpiť.

Inštrumentálne použitie multilaterálnych metód je fenoménom, ktorý môžeme pozorovať aj v ďalších prípadoch správania sa Číny v 21 storočí, hlavne v jej vzťahoch v Juhovýchodnej Ázii a väčšej zainteresovanosti v mierových misiách OSN. Napriek diplomatickým metódam, ktoré Čína využíva, to neznamena, že ju neohrozujú žiadne bezpečnostné problémy. V prípade ŠOS, potlačenie terorizmu a separatizmu je vážny záujem Číny a pravdepodobne ešte dôležitejší ako pre Rusko.

Čo ohrozuje čínsku vládu nie sú len západné teritória ako napríklad Xinjiang, ale vo všeobecnosti je to hrozba vnútorného útoku násilných rebelských elementov všetkých druhov a risk, že takíto domáci protestanti začnú spolupracovať a budú podporovaní medzinárodnými hnutiami. Po teroristických útokoch z 11. septembra 2001 na USA sa Číne podarilo najznámejšiu skupinu z Xinjiang Islamské hnutie východného Turkestanu (East Turkestan Islamic Movement) zapísať na „Západný“ zoznam teroristických organizácií. Dnes sú rastúce pochybnosti v rôznych častiach sveta o tejto charakterizácii.²⁴ Avšak v rámci ŠOS si môže byť Čína istá, že jednotliví členovia budú nielen akceptovať vzájomné charakterizácie ich rozličných disidentov, ale pričinia sa skutočným národným a medzinárodným úsilím o potlačenie takýchto elementov a ich hranice budú voči nim uzatvorené.

Stredoázijské členské štáty

Od získania nezávislosti si stredoázijské štáty museli obraňovať svoju integritu a presadzovať svoje záujmy vo vzdialenom menej rozvinutom regióne strategicky určenom dvoma väčšími mocnosťami zo severu a východu a zmesou medzištátnej rivality, neporiadku a dokonca otvorených konfliktov na ich južných hraniciach. Účasť štyroch Stredoázijských štátov na ŠOS je politicky rozdielna, ale zhruba povedané všetky našli východisko vo viacvektorovej stratégii balansovania medzi Ruskom a rozpínajúcou sa Čínou na jednej strane a západnými štátmi a inštitúciami na strane druhej. ŠOS je v tomto kontexte prostriedok pomocou ktorého sa môžu stredoázijskí lídri „aspoň formálne“ zúčastňovať na generovaní regionálnych prístupov ku spolupráci a bezpečnosti na rovnakom základe ako väčšie regionálne mocnosti. To je výhoda ktorú v moderných

²⁴ Kumar. 2010 Shanghai Cooperation organisation: Eurasian security through cooperation. Prvé vydanie Bombay:Shipra publications 2010. 198 strán. ISBN : 9788175415805

časoch stredoázijské štáty doposiaľ nemali. Možnosť výberu vlastného smerovania v bezpečnostných otázkach na fóre s prítomnosťou Číny a pozorovateľských štátov pomáha prekonať ich rolu podriadených štátov, ktorú boli nútené prijať v rámci post sovietskej SNŠ kde je multilaterálna vojenská spolupráca nesporne ovládnutá Ruskom. Formálny multilaterálny rámec ŠOS nielen odhaľuje strach štátov Strednej Ázie že sa stanú bojiskom pre živelnú hru moci medzi Čínou a Ruskom, ale uľahčuje im na politickej úrovni vyhnúť sa rozhodnutiu medzi dvoma dominantnými susedmi (ozbrojenými nukleárnymi zbraňami).

Zároveň vytvorenie ŠOS nemalo vplyv, ba dokonca posilnilo zlepšovanie vzťahov Stredoázijských štátov s USA a ostatnými Západnými štátmi, EU a OBSE. Pod záštitou dialógu a asistenčných programov OBSE a Projektu Partnerstva pre Mier NATO Stredoázijské štáty dostali a stále dostávajú značnú Západnú pomoc a poradenstvo pre vojenské reformy, technickú spoluprácu, pre rozvoj obrany, spravodajské služby a posilnenie schopnosti čeliť rôznym „novým hrozbám“.²⁵

Kazachstan, ktorý okrem svojho bohatstva vo forme ropy a plynu si udržal najstabilnejšiu politickú a medzinárodnú reputáciu spomedzi štyroch Stredoázijských členov ŠOS predviedol koľko miesta zostáva Stredoázijským štátom na balansovanie. V júli 2006 Kazašský minister zahraničných vecí Kassymzhomart Tokayev predniesol reč v ktorej sa vyjadril, že Kazachstan bude pracovať na tom aby ŠOS zostala univerzálnou a vyváženou organizáciou. V januári toho istého roku bol Kazachstan prvým zo štátov Strednej Ázie ktorý podpísal akčný plán strategického partnerstva s NATO pod záštitou Projektu Partnerstva pre Mier a v septembri sa Kazašský prezident Nursultan Nazarbajev usiloval o strategické partnerstvo s USA. Kazachstan takisto poskytol 27 ľudí zo svojich mierových jednotiek (KAZBAT) na humanitárne aktivity v Iraku v spolupráci s Poľským kontingentom operácie vedenej USA.

Finálna demarkácia a demilitarizácia ich spoločných hraníc s Čínou a Ruskom sa podarila dosiahnuť už ako súčasť predchádzajúcej časti Šanghajského procesu. Najdôležitejší bezpečnostný význam ŠOS pre lokálne režimy spočíva v oblasti „nových hrozieb“ a predovšetkým v boji proti terorizmu, lokálnym vzburám a pašovaniu drog. Všetky štáty Strednej Ázie boli od začiatku vystavené teroristickej infiltrácii zahŕňajúcu

²⁵ de Haas, van der Putten. 2007. The Shanghai Cooperation Organisation; Towards a full-grown security alliance?. prvé vydanie. Hague: Netherlands Institute Of International Relations Clingendael, 2007. 84 strán. ISBN-13: 978-90-5031-120-5

vnútorné aj zahraničné útoky, často inšpirované praktikami vlastného režimu, neschopnosťou odpovedať na spoločenské nezhody, ale taktiež umelým rozdelením oblastí ako údolie Fergana (rozdelené medzi Kirgizsko, Tadžikistan a Uzbekistan, ktoré sa stalo útočiskom pre Extrémne Islamistické hnutie Hizbut-Tahir).

Na tomto pozadí existencia ŠOS a rozvoj protiextrémistickej spolupráce ako jej hlavný prvok boli pre členské štáty prínosom v :

- získaní väčšej podpory zo strany Ruska a Číny pre krajiny regiónu Strednej Ázie
- v pomoci pri prekonávaní vlastných bilaterálnych nezhôd medzi Stredoázijskými štátmi
- v poskytnutí rámca pre koordináciu stratégií na medzinárodné aspekty problémov
- v poskytovaní väčšieho množstva vozidiel, náhradných častí, komunikačného vybavenia a ďalšej technickej pomoci pre Stredoázijské štáty zo strany Číny a Ruska.

Pre Stredoázijské štáty je fakt že všetky spomínané úkony sú realizované prostredníctvom medzinárodného rámca namiesto žiadania ad hoc bilaterálnej pomoci veľkým krokom vpred. Čo sa týka problému pašeráctva drog, ktorý je taktiež zväčša vedený z Afganistanu a najviac zasahuje Kirgizsko a Tadžikistan, ŠOS napomohla stredoázijským lídrom zamerať sa na tento problém a zaradiť ho medzi hlavné pre národnú bezpečnosť, takisto im dala prístup ku spoločným proti pašeráckym cvičeniam v roku 2003.

stredoázijské štáty vidia pozitíva aj nebezpečenstvá v rozvíjaní ekonomického rozmeru ŠOS. Na jednej strane majú strach z obchodnej konkurencie z Číny a neradi by pokračovali v integrácii ŠOS, ktorá by mohla viesť k blokovaniu ich spolupráce so západnými zákazníkmi a západom navrhované schémy ropovodov vid' mapa č.2 (ako napríklad Baku – Tbilisi – Ceyhan projekt ropovodu do ktorého sa zapojil aj Kazachstan) Čo naopak od integrácie ŠOS očakávajú je prílev čínskych (tiež v menšej miere Ruských) investícií na podporu ich energetickej infraštruktúry – zahŕňajúc rozvoj hydroenergetického sektora a elektrických sietí, ktoré sú dôležité pre ich vlastné energetické potreby a taktiež investícií do projektov výstavby hlavných ciest a železničnej prepravy, ktoré by mohli pomôcť zmierniť geografickú izoláciu ktorou trpí najmä Tadžikistan Kirgizsko a Uzbekistan zatiaľ čo by krajiny ako Irán, India a Pakistan mohli využívať tieto krajiny na tranzit.

Mapa č.2 – Ropovody a plynovody v Strednej Ázii²⁶

Medzi politické dôvody prečo sa režimy Stredoázijských štátov zapojili do ŠOS je ich nádej vo vylepšení vonkajšej bezpečnosti a svojho postavenia voči zahraničiu bez žiadnych ústupkov a samozrejme získaní podpory pre ich autoritárske praktiky. Avšak v najoptimistickejšom scenári by otvorenie Stredoázijských politík cez multilateralizáciu hocakého typu môže vytvoriť stimuly a miesto pre eventuálnu zmenu vo vláde. Rozdiely v stupni demokratickej transformácie medzi štátmi by mohli vytvoriť podmienky pre väčšiu „regionalizáciu“.

Zdá sa byť v každom prípade jasné, že blokácia spolupráce stredoázijských štátov so ŠOS alebo ich trestanie za to prostredníctvom zastavenia západnej bezpečnostnej pomoci by predstavovali fatálne nepochopenie dôležitosti a charakteru balansovania ako komponentu stratégie regiónu. Mohlo by to viesť ku strate priameho reformného vplyvu zo Západu a taktiež aj viac neprozreteľnú rolu ktorú ŠOS môže zohrať v tomto smere.

Kazachstan medzi spojenectvom s Ruskom a Čínou

Existujúci globálny a regionálny bezpečnostný systém ukazuje svoje nedostatky v súčasných podmienkach. Situáciu zhoršujú globálne prírodno-klimatické, ekologické a humanitárne katastrofy, chudoba, hlad, epidémie, národnostné náboženské konflikty.

²⁶ Zdroj: http://1.bp.blogspot.com/_HfjiE1BoIuI/SfKZV1P5RNI/AAAAAAAAAMg/b5viFu4IUK0/s1600-h/pipeline.png

Potopy v Pakistane, Číne a Východnej Európe, tsunami a zemetrasenia v Japonsku poukazujú na zraniteľnosť ľudstva a nevyhnutnosť na prijatie spoločných opatrení taktiež ako aj hľadanie spoľahlivých partnerov a spojencov ktorí budú schopní pomôcť v ťažkých časoch.²⁷

V nadväznosti na tieto parametre môžeme povedať že Kazachstan a Rusko nie sú len strategickými partnermi ale aj naturálnymi spojencami. Blízka spolupráca v rámci OZKB, ŠOS a SNŠ sú najlepším príkladom spoločnej integrácie týchto dvoch krajín. Rusko ako nukleárna mocnosť je zárukou kazašskej národnej bezpečnosti. Kazachstan na druhej strane pomáha Rusku čeliť viacerým výzvam a hrozbám pochádzajúcim zo Strednej Ázie a taktiež spája Rusko s krajinami tohto regiónu.

Rozvoj vzájomne výhodnej spolupráce medzi Kazachstanom a Ruskom sa dá vysvetliť z rôznych spoločných historických kultúrnych aspektov, spoločných tradíciách a mentalite. Navyše Kazachstan a Rusko majú podobnú viacnárrodnostnú situáciu. Približne jeden milión príslušníkov kazašskej národnosti žije v Rusku a v Kazachstane žije viac než štyri milióny príslušníkov ruskej národnosti.²⁸

Ruskí experti sa zhodli na tom, že Rusko nebude schopné samostatne adekvátne odpovedať na výzvy ktorých je príliš veľa a sú príliš závažné pre jednu krajinu. Preto treba aby krajina našla spojencov a partnerov ktorí jej pomôžu tieto výzvy spoločne prekonať.

Podobné diskusie ohľadne možných partnerov a spojencov prebiehajú aj v Kazachstane. Zamieravajú sa hlavne na hľadanie partnerov na boj proti súčasným hrozbám a výzvam v ekonomickej, politickej, vojenskej a ďalších sférach.

V oblasti obchodu je bez pochyb najväčším partnerom Kazachstanu Rusko. Bilaterálna spolupráca týchto dvoch krajín je na vysokej úrovni. Obchod medzi týmito dvoma krajinami predstavoval za posledný rok 15,3 miliardy dolárov a oproti predchádzajúcemu roku narástol o päťdesiattri percent²⁹.

Minulý rok bola vytvorená colná únia medzi Ruskom Kazachstanom a Bieloruskom čo je veľmi dôležitý krok v integrácii v regióne. Predpokladá sa vytvorenie spoločnej zóny

²⁷ Sultanov: Kazakhstan and Russia are strategic partners and allies, dostupné na internete: <http://www.inform.kz/eng/article/2323691> dátum: 20.3.2011

²⁸ Nikolayeva Zabortseva: Kazakhstan's bilateral economic relations with Russia: a robust partnership?, dostupné na internete: <http://www.paceprojects.co.uk/Zabortseva%20U%20of%20Sydney.pdf>, dátum: 1.4.2011

²⁹ People's Daily Online: Russia, Kazakhstan eye on further cooperation, dostupné na internete: <http://english.peopledaily.com.cn/90001/90777/90853/7324424.html>, dátum 20.3.2011

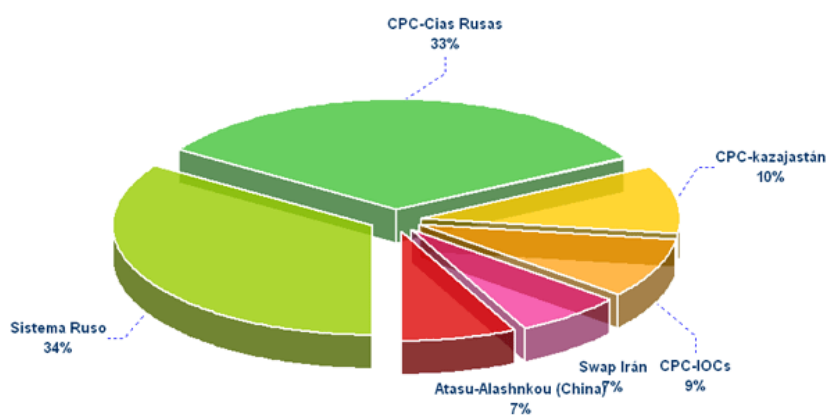
voľného obchodu, ktorá by mohla byť dokončená budúci rok a zabezpečila by voľný pohyb tovaru, služieb, kapitálu a práce medzi týmito tromi krajinami. Táto integrácia by mohla viesť k vytvoreniu Eurázijskej Ekonomickej Únie. Ruský prezident Medvedev sa na spoločnom stretnutí s kazašským prezidentom Nezarbayevom 18 marca 2011 dohodli na ďalšej spoločnej bilaterálnej spolupráci medzi týmito dvoma krajinami, ktorá by podľa nich mala viesť k prospešnej budúcnosti oboch krajín. Podľa nich je spolupráca medzi Kazachstanom a Ruskom príkladom pre vzťahy krajín v rámci SNŠ.

Čína nie je len dobrým susedom Kazachstanu ale taktiež je jeho dôležitý strategický partner. čínsko-kazašské vzťahy sa vyvíjajú už približne dvadsať rokov. Za posledných päť rokov sa dynamika ich vývoja zvýšila. Vzájomné návštevy prezidentov sú čoraz častejšie. Na stretnutí vo februári 2011 sa prezidenti oboch krajín dohodli na viacerých strategických aspektoch bilaterálnej spolupráce.

Spolupráca v oblasti obchodu, energetiky, investícií, transportu a infraštruktúry sa sústavne rozširuje. Posledné výsledky sú zreteľné. Obrat obchodu medzi Čínou a Kazachstanom predstavoval za rok 2010 dvadsať miliárd amerických Dolárov. Oproti roku 2009 ide o štyridsaťštyri percentný nárast.³⁰

Ak porovnáme hodnoty zahraničného obchodu je jasné, že väčším obchodným partnerom Kazachstanu je Čína.

Graf č.1: Odhadovaný export ropy z Kazachstanu (2008)³¹

³⁰ Kazinform: CHINA, KAZAKHSTAN TIGHTLY CONNECTED BY BOTH FRIENDSHIP AND STRONG STRATEGIC PARTNERSHIP - CHINESE FOREIGN MINISTER YANG JIECHI, dostupné na internete: <http://www.eurodialogue.org/eu-central-asia/China-Kazakhstan-tightly-connected-by-both-friendship-and-strong-strategic-partnership-Chinese-Foreign-Minister->, dátum: 22.3.2011

³¹Zdroj:http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/dt56-2009

V oblasti exportu ropy ako je znázornené v grafe č.1 sa zachovali staré väzby Kazachstanu na Rusko a väčšina ropy je exportovaná ruskými spoločnosťami.

Pri partnerstve sa Kazachstan snaží hrať na obe strany a snaží sa zo vzťahov s Ruskom a Čínou získať čo najviac. V oblasti bezpečnosti spolupracuje Kazachstan viac so svojim ruským susedom, zatiaľ čo spolupráca s Čínou má viac obchodný a ekonomický charakter. Môžeme povedať, že politická spolupráca a geopolitické záujmy Číny a Kazachstanu sa spájajú v ekonomickom pragmatizme. To znamená, že tieto dve krajiny musia harmonizovať svoju legislatívu obzvlášť dane, clá, investičné a civilné právo a modifikovať svoju národnú a medzinárodnú politiku.³²

Rusko-kazašská politická spolupráca je samozrejme na vyššej úrovni, ak vezmeme do úvahy Členstvo oboch krajín v SNŠ a taktiež vytvorenie už spomínanej colne únie. Kazachstan nie je naklonený k rovnakej forme integrácie s Čínou nakoľko má strach, že by Čínske výrobky zaplavili jeho Trh.

Budúcnosť spolupráce Číny, Kazachstanu a Ruska by sa mohla odohrávať koordinovane v rámci ŠOS. Nakoľko spolupráca týchto troch krajín má veľkú perspektívu. Kazachstan a Rusko majú veľké zásoby energetických zdrojov, ktoré Čína potrebuje na udržanie svojho rastu. Čína si túto skutočnosť uvedomuje a snaží sa diverzifikovať energetické zdroje spoluprácou s oboma krajinami. Možno vytvorenie „Energetického klubu“, ktorému sa venujeme v ďalšej časti túto spoluprácu upevní.

1.1.5 Štáty so štatútom pozorovateľa

Okrem štatútu členských štátov bol do Charty zahrnutý aj štatút pozorovateľa pri Šanghajskej organizácii spolupráce. Charta určuje základné podmienky udelenia štatútu pozorovateľa medzinárodným organizáciám alebo štátom:

Štát alebo organizácia, ktorá sa snaží získať štatút pozorovateľa musí rešpektovať suverenitu, teritoriálnu integritu a rovnoprávnosť členských štátov, musí uznávať hlavné ciele, princípy a akcie organizácie. O udelení štatútu pozorovateľa rozhoduje Rada hláv

³² Saurbek: China and Eurasia Forum Quarterly, Volume 6 – Kazakh-Chinese Energy Relations: Economic Pragmatism or Political Cooperation, ISSN: 16534212, dostupné na internete: http://www.google.sk/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.dundee.ac.uk%2Fcepmlp%2Fgateway%2Ffiles.php%3Ffile%3DCEPMLP_IJ_May08_EnergyRelations_316346379.pdf&ei=UhWcTeWqO8jtsqby2920Bg&usq=AFQjCNFvV2PIDRvXvAaChFz3B4zEgOX1Pg, dátum: 10.1.2011

štátov na návrhu Rady ministrov zahraničných vecí. Pozorovateľské štáty alebo organizácie majú nasledujúce práva:

1. Zúčastňovať sa na otvorených stretnutiach Rady ministrov zahraničných vecí a Ministerských konferenciách členských štátov
2. Zúčastňovať sa diskusiách o problémoch v rámci kompetencií inštitúcií ŠOS bez práva hlasovať
3. Prístup k dokumentom a rozhodnutiam inštitúcií ŠOS , ak nemajú dané inštitúcie obmedzenia na ich distribúciu.

Štatút pozorovateľa nedáva štátu alebo organizácii právo zúčastňovať sa na príprave a podpisovať dokumenty organizácie. Pozorovatelia sa nezúčastňujú na formulovaní rozhodnutí inštitúcií ŠOS a nie sú týmito rozhodnutiami viazaní. Ak pozorovateľ podnikne akciu alebo vydá vyhlásenie smerované proti ŠOS bude mu štatút pozorovateľa odobratý.³³

Status pozorovateľských štátov ŠOS pôvodne nepredvídala, z čoho vyplýva, že členstvo by malo byť otvorené len pre štáty regiónu, ktoré budú rešpektovať ciele a princípy charty, budú naplňovať predpisy ostatných medzinárodných zmlúv a inštrumentov prijatých v rámci ŠOS. Odkaz na „štáty regiónu“ stojí za povšimnutie pretože charta nepodáva žiadnu definíciu regiónu a nevytvára mu žiadne limity. Preto tu zostáva flexibilita pre ad hoc rozhodnutia o členstve, ktoré vykonáva Rada hláv štátov na základe návrhu od Rady ministrov zahraničných vecí po ktorom krajina predloží oficiálnu kandidatúru.³⁴

Indii, Iránu, Mongolsku a Pakistanu bol udelený status pozorovateľských štátov v ŠOS, ktorý im zaručuje možnosť byť prítomný aspoň na všetkých mítingoch vysokých predstaviteľov. Mongolsko sa stalo pozorovateľským štátom v roku 2004 a ostaté tri štáty boli prizvané v roku 2005. Tieto krajiny tvoria veľmi rôznorodú skupinu čo sa týka stupňa demokracie, medzinárodnej akceptácie a charakteru ich vzťahov v skupine. Jediný spoločný dôvod zapojenia sa týchto krajín do ŠOS, ktorý môže byť pripísaný všetkým je záujem v sprístupnení obchodu v rámci Strednej Ázie vo všeobecnosti a spoločný prístup ku transázjskej energetickej infraštruktúre a možné investície do nej zo strany Číny.³⁵

³³ SCO: Charter of the Shanghai Cooperation Organization, dostupné na internete : <http://www.sectsco.org/EN/show.asp?id=69>, dátum 26.6.2010

³⁴ Tamtiež

³⁵ Kumar. 2010 Shanghai Cooperation organisation: Eurasian security through cooperation. Prvé vydanie Bombay:Shipra publications 2010. 198 strán. ISBN : 9788175415805

Na spolupráci v oblasti energetiky má záujem najmä Irán, ako ukázal v jeho rastúcej bilaterálnej spolupráci s Čínou a v roku 2006 Iránsky prezident Mahmoud Ahmadinejad pozval šesť členských štátov ŠOS na míting v Teheráne, kde sa malo prediskutovať využívanie energií a rozvoj. Irán bol navrhnutý ako vhodný partner v boji proti pašeráctvu drog, no nielen americkí pozorovatelia sú voči myšlienke že Irán by mal bojovať proti terorizmu a separatizmu ako vyžadujú zakladateľské dokumenty ŠOS cynickí. Pre Irán je totižto vzhľadom na situáciu v ktorej sa nachádza z dôvodu jeho nukleárneho programu a postojom OSN a západných mocností k nemu viac relevantné sa zaujímať o ŠOS ako alternatívu multilaterálneho modelu založeného na vzájomnom nezasahovaní do vnútorných záležitostí. ŠOS je teda jedna z mála medzinárodných operačne zmysluplných skupín ktoré by mohli Irán so súčasným režimom prijať za člena.³⁶

Naopak India a Pakistan zlepšili svoje strategické vzťahy s USA v rôznych kontextoch. Tieto dve krajiny môžu od spolupráce so ŠOS získať ako sme vyššie spomínali cestu k širšej Ázijskej geopolitike, a zároveň fórum na ktorom sa môžu takisto spoločne venovať problémom vojenskej konfrontácie, správy hraníc, a terorizmu a rebélie, ktoré sú veľmi kritické aj pre ich bilaterálne vzťahy a ktoré nedokážu vyriešiť v rámci svojej subregionálnej organizácie (Juhoázijskej Asociácie pre regionálnu kooperáciu). Pre Indiu je regulovaný a mierový rámec prostredníctvom ktorého môže reagovať na globálny rast Číny taktiež dôležitý záujem, ktorý je sčasti analogický s Ruskom.

V prípade Mongolska by sme mohli usudzovať, že v rámci ŠOS má záujem multilateralizovať svoje vysoko asymetrické a niekedy citlivé strategický vzťahy s Čínou. Mongolsko je vo všeobecnosti krajina verná multilaterálnym prístupom k budovaniu mieru a dôvery. Pre úplnosť musíme spomenúť aj záujem ktorý ukázal Afganistan v niektorých aspektoch ŠOS. V súčasných podmienkach je Afganistan jedným z faktorov regionálnej nestability, ktoré spájajú členov ŠOS a zároveň je štátom, ktorý má s nimi určité spoločné ciele. Tieto ciele zahŕňajú kontrolu cezhraničných teroristických aktivít obchod s drogami, a udržateľný rozvoj ekonomiky na regionálne integrovanom základe. V roku 2005 bola vytvorená kontaktná skupina na umožnenie diskusie medzi ŠOS a Afganistanom ohľadne spoločných návrhov a odporúčaní. Následne sa Afganskí predstavitelia zúčastnili na niekoľkých stretnutiach ŠOS. Otázka či sa Afganská vláda bude formálne usilovať o získanie štatútu pozorovateľa zostáva otvorená. Taktiež to bude

³⁶ Blank: Interest in SCO Membership Grows Among Observers and Outsiders, dostupné na internete: <http://www.eurasianet.org/node/61235>, dátum: 27.2.2011

závisieť od postojú Západu k tejto otázke a vplyvu ktorý by tieto postoje mohli mať na Afganskú vládu.

1.1.6 Možné rozširovanie ŠOS

Očakávalo sa že na pravidelnom každoročnom summite v Taškente v roku 2010 bude hlavnou témou rozširovanie organizácie. Rozširovanie je problémom, ktorý sa tak rýchlo nevyrieši. Za desať rokov svojej existencie si organizácia sotva vybudovala reputáciu stabilnej sily v Strednej Ázii. Preto sa očakávalo, že sa veci aspoň na tomto summite pohnú.

Spomedzi pozorovateľských štátov majú k plnému členstvu najbližšie Irán, India a Pakistan. Iránu v tomto smere nepomáhajú jeho vzťahy s Moskvou. Rusko sa na summite ŠOS 9. júna 2010 v Taškente vyjadrilo, že pokiaľ je Irán subjektom sankcií OSN, jeho vstup do ŠOS nepodporí. Indiu a Pakistan naopak brzdia od vstupu spoločné spory, ktoré tieto dve krajiny majú medzi sebou. Bezpečnostný analytik z Kazachstanu Rostam Burnashev sa na margo vstupu Indie a Pakistanu vyjadril, že pokiaľ by ŠOS prijala tieto dve krajiny musela by riešiť ich spoločné problémy, ktoré by sa týmto preniesli na pôdu organizácie.

Môže sa zdať, že väčší záujem na rozširovaní má Čína ako Rusko vzhľadom na rozširovanie ekonomicky zameranej agendy organizácie a strategický záujem vytvoriť „väčšiu Áziu“ odovzdanú čínskym spôsobom spravovania medzinárodných vzťahov pripravenú privítať rast Číny. Avšak vstup Indie by mohol byť niečo ako dvojsečná zbraň. Vzhľadom na vplyv ktorý by Západné vzťahy a demokratické praktiky Indie mohli mať na ostatných členov. Pretože je to jediný potenciálny nový člen ktorý by mohol zmeniť balans sily vo vnútri organizácie medzi Čínou a Ruskom na trojuholník.³⁷ Kvôli týmto a mnohým ďalším dôvodom ktoré poznajú len členovia organizácie je dohoda všetkých šiestich členov na prijatí ďalších členov nedohľadná.

³⁷ Blank: Interest in SCO Membership Grows Among Observers and Outsiders, dostupné na internete: <http://www.eurasianet.org/node/61235>, dátum: 27.2.2011

2. Cieľ práce

Oblasť Strednej Ázie je z hľadiska integračných procesov veľmi málo preskúmaná. Hoci sa štúdiu tohto regiónu zaoberá viacero medzinárodných inštitútov, problematikou Šanghajskej Organizácie Spolupráce sa zaoberá len veľmi málo z nich. V našej zemepisnej oblasti nie je tejto organizácii prisudzovaná skoro žiadna dôležitosť. Je to spôsobené jej regionálnym pôsobením a sčasti aj tým že sa jedná o veľmi mladú organizáciu. Postupné rozširovanie pôsobnosti organizácie z bezpečnostného sektoru smerom k politickej a ekonomickej spolupráci priťahuje čoraz viac pozornosti zo zahraničia. Organizácia môže v budúcnosti zohrať veľmi dôležitú úlohu nielen v regióne Strednej Ázie.

Práca analyzuje jej vývoj od Šanghajskej päťky až po vyspelú medzinárodnú organizáciu. Jednotlivé čiastkové ciele spočívajú v analýze aspektov pôsobenia organizácie tie sú rozdelené na

Analýzu politických aspektov organizácie

- Energetická spolupráca
- Ekonomická spolupráca

Analýzu bezpečnostných aspektov organizácie

- Spoločné vojenské cvičenia
- Boj proti terorizmu
- Afganistan
- Spolupráca s inými medzinárodnými organizáciami

Naplnením čiastkových cieľov sa dostávame k hlavnému cieľu ktorým je analýza medzinárodnopolitických a bezpečnostných aspektov pôsobenia Šanghajskej Organizácie Spolupráce.

3. Metodika práce a metody skúmania

Šanghajska organizacia spolupráce je medzinárodná regionálna organizacia bezpečnostného charakteru. Práca sa zameriava na jej vznik a aspekty jej pôsobenia. Usiluje sa poskytnúť ucelený obraz organizácie a súvislosti jej pôsobenia.

Pri písaní práce sme postupovali nasledovne:

- vytýčili sme si hlavné ciele a z nich odvodili čiastkové ciele
- preskúmali sme možné bibliografické zdroje a v nadväznosti na ich dostupnosť ciele upravili
- vypracovali osnovu diplomovej práce
- naakumulovali dostatok bibliografických zdrojov a dôkladne ich preštudovali
- vypracovali analýzu jednotlivých aspektov pôsobenia organizácie
- na základe preštudovaných materiálov a vykonanej analýzy v súlade s osnovou sme vypracovali jednotlivé kapitoly práce

Hlavným zdrojom informácií pre túto prácu boli knižné publikácie rôznych významných autorov z výskumných ústavov vo Švédsku, Holandsku, Rusku, Číne a Indii. Vzhľadom na ich nedostupnosť v slovenských knižniciach boli zakúpené, alebo získané z internetových zdrojov. Ďalšími dôležitými zdrojmi informácií, ktoré boli použité sú oficiálne dokumenty organizácie, ktoré sú voľne dostupné na stránke sekretariátu organizácie, články z periodík ako Le Monde Diplomatique, ktoré boli voľne dostupné na internete. Väčšina použitých zdrojov je v anglickom, alebo francúzskom jazyku.

Vzhľadom na analytický charakter práce bola vo väčšej miere použitá metóda analýzy.

V prvej časti bola použitá metóda genézy pomocou ktorej bol vypracovaný vývoj organizácie od Šanghajskej päťky po vyspelú medzinárodnú organizáciu. Takisto tu bola použitá metóda analýzy, pomocou ktorej práca skúma vzťahy medzi členskými štátmi a ich pohnútky k vytvoreniu ŠOS.

Ďalšia časť sa venuje politickej spolupráci v rámci organizácie analyzuje prístup členských štátov k jednotlivým oblastiam spolupráce takisto sa sústreďí na spoločnú energetickú, ekonomickú politiku.

Tretia časť sa zameriava na bezpečnostný aspekt organizácie a jednotlivé jej bezpečnostné zložky. Boj s terorizmom, pašeráctvom drog, organizovaným zločinom, priekupníctvom zbraní a spoluprácu ŠOS s inými bezpečnostnými organizáciami. Práca

analyzuje spoločné vojenské cvičenia v rámci organizácie a postoj organizácie k Afganistanu, ktorý je jedným z bezpečnostných problémov regiónu.

4. Výsledky práce

4.1 Politické aspekty a súvislosti ekonomickej spolupráce Šanghajskej organizácie spolupráce

Šanghajska organizácia spolupráce je veľmi mladá medzinárodná organizácia. Politická spolupráca v rámci nej je na nízkej úrovni, no spolupráca v oblasti energetiky a ekonomickej spolupráca nadobúdajú v rámci ŠOS čoraz väčší rozmer. Nakoľko energetická bezpečnosť a ekonomický rast sú pre členské štáty veľmi dôležité zameriavame na analýzu týchto dvoch aspektov.

4.1.1 Ekonomickej spolupráca v rámci ŠOS

Ekonomiky členských štátov majú vcelku dobrú výkonnosť s priemerným rastom HDP 6,8% . Rast čínskej ekonomiky za rok 2010 bol nad 10,3%³⁸ , HDP Ruska narástlo o 3,8% Kazachstan zaznamenal nárast o 7,1%, rast Tadžikistanu bol 6,5% a Uzbekistanu bol 8,5%.³⁹ Obrat obchodu medzi členskými štátmi ŠOS by mal v najbližších rokoch dosiahnuť 70 miliárd amerických dolárov ročne.⁴⁰

Podľa štúdie vykonanej Yevgeny Kozhokhin (Riaditeľ Ruského Inštitútu pre Strategické Štúdiá) Čína bola prvou krajinou ktorej sa podarilo zvýšenie obchodných vzťahov s členskými krajinami ŠOS.⁴¹ Rusko-čínsky obchod v roku 2005 dosiahol 29,4 miliardy USD čo bol nárast o 37,1% v porovnaní s rokom 2004. Rusko-kazachstanský

³⁸ ČTK: Rast čínskej ekonomiky má tento rok mierne spomaliť, dostupné na internete: <http://www.akcie.sk/spravodajstvo/4377/firmy/rast-cinskej-ekonomiky-ma-tento-rok-mierne-spomalit->, dátum : 23.1.2011

³⁹ NEWEURASIA.NET: Uzbekistan-2010 leads in GDP growth in CIS, dostupné na internete :<http://www.neweurasia.net/business-and-economics/uzbekistan-2010-leads-in-gdp-growth-in-cis/>, dátum 25.2.2011

⁴⁰ 14. Kazakhstan Today: Commodity turnover between SCO countries can reach \$70 billion in case of activization of trade and economic cooperation – Nazarbayev, dostupné na internete : <http://www.investkz.com/en/articles/1301.html>, dátum: 11.12.2010

⁴¹ Kozhoki: SHANGHAI FIVE: PRESENT REALITIES AND FUTURE PROSPECTS, dostupné na internete: <http://web.riss.ru/library/SHANGHAI%20FIVE.pdf>, dátum 17.3.2011

obchod bol v roku 2005 10 miliárd USD a obchod Ruska s Kirgizskom 543 miliónov amerických Dolárov.⁴²

Čína sa postupne stáva ekonomickým lídrom ŠOS. Svoje sily zameriava najmä na rozvoj jej západných a stredných provincií. Obchodná a ekonomická kooperácia medzi Xinjiang-Uighur autonómnyim regiónom a susednými Stredoázijskými republikami za posledné roky podstatne narástla. V roku 2005 predstavoval obchod provincie Xinjiang so Stredoázijskými krajinami ŠOS dve tretiny jej celkového zahraničného obchodu, kde Kazachstan bol na prvom mieste.

V roku 2001 podpísali členské štáty ŠOS memorandum o cieľoch a oblastiach regionálnej ekonomickej spolupráce. V roku 2003 prijala ŠOS program obchodnej a ekonomickej spolupráce. Jej dlhodobý cieľ pre rok 2020 je vytvorenie nového integrovaného ekonomického priestoru, za účelom postupného odbúravania prekážok v pohybe tovarov, kapitálu, služieb a technológií v rámci ŠOS. To vedie k možnosti v budúcnosti vytvoriť zónu voľného obchodu ŠOS.

Ekonomická spolupráca je taktiež ponímaná z hľadiska bezpečnostného rozmeru: boj s chudobou odstráni pôdu pre „tri zlá“ terorizmus, separatizmus a extrémizmus. Zlepšenie ekonomickej spolupráce je úlohou premiérov krajín ŠOS, ktorí na tejto agende pracujú od roku 2001.

Na samite v Taškente v júni 2004 bol prijatý akčný plán so 127 klauzulami, z ktorých sa 19 venovalo problematike energetickej spolupráce, 20 spolupráci v oblasti prepravy a približne tretina sa venovala vzdelaniu, vede a technológiám. V rokoch 2005 a 2006 bolo založených niekoľko inštitúcií na posilnenie ekonomických väzieb. Hlavné problémy, ktoré brzdia ekonomickú integráciu ŠOS sú bezpečnostná nestabilita a domáce problémy v právnych systémoch, národných bankových systémoch, ťažké riadenie kurzov mien, bilaterálne konfliktné záujmy týkajúce sa územia a prírodných zdrojov.

4.1.2 Energetická politika

Zásoby ropy členských štátov ŠOS tvoria veľký podiel zo svetových rezerv. Nakoľko tieto krajiny nie sú členmi OPEC pre západné ropné spoločnosti sú zásoby ropy v regióne hlavne Strednej Ázie veľmi atraktívne. Táto skutočnosť priťahuje veľa investícií

⁴² Kumar. 2010 Shanghai Cooperation organisation: Eurasian security through cooperation. Prvé vydanie Bombay:Shipra publications 2010. 198 strán. ISBN : 9788175415805

a spolupráce. Situácia so zemným plynom je ešte dôležitejšia. Podľa ruského geologického prieskumu presahujú agregované zásoby plynu Ruska a Strednej Ázie vrátane Turkmenistanu, no bez Iránu 50% známych svetových rezerv⁴³. Fakt že ŠOS združuje hlavných exportérov energie Rusko, Kazachstan, Uzbekistan a Irán taktiež dôležitých importérov energie Čínu a Indiu robí energiu jednou z tém pre spoluprácu v rámci tejto organizácie.

ŠOS je stále veľmi mladá organizácia, preto sa možné predpoklady jej efektívneho využitia zvlášť v oblasti energetiky môžu zdať byť predčasné. No za posledné roky členské krajiny ukázali skutočné úsilie spolupracovať na koordinácii ich energetických politík. Napriek tomu sa zdá byť dohoda ktorá integruje energetickú politiku celého regiónu vzdialená. Podľa Artyoma Matusova, dohody ktoré boli podpísané pod záštitou ŠOS nie sú jej produktom, aj keď ňou boli ovplyvnené. Túto skutočnosť prisudzuje faktu, že väčšina energetických a ekonomických problémov medzi členskými štátmi ŠOS je riešených buď dohodami mimo rámca ŠOS, alebo na bilaterálnej úrovni, preto sa môžeme domnievať, že tieto dohody, by boli podpísané aj bez existencie ŠOS.

Matusov vidí príčinu bilaterálnych dohôd v rámci ŠOS v jej predchodcovi dohode z roku 1996, ktorá založila Šanghajskú päťku. Je v podstate zložená zo štyroch bilaterálnych zmlúv, kde Kazachstan, Kirgizsko, Rusko a Tadžikistan predstavujú jednu zmluvnú stranu a Čína druhú. Preto zmluva mala pôsobnosť medzi Čínou a každým členom druhej strany, no nie medzi nimi navzájom. Táto zmluva bola začiatkom série bilaterálnych zmlúv „v šate“ multilateralizmu a jej technika pokračuje dodnes v rámci ŠOS. Jedným z príkladov je úver na 900 miliónov dolárov, ktorý Čína ponúkla členským štátom ŠOS v roku 2004 na rôzne projekty, pod podmienkou nákupu Čínskeho exportu. Úver a projekty boli spočiatku negociované v rámci ŠOS na samite v Taškente a boli zaradené do širšej multilaterálnej dohody o obchode a spolupráci, ktorá bola podpísaná v rámci ŠOS. No je táto dohoda skutočne multilaterálna? Každý zo štátov musí negociovať samostatne s Čínou o špecifických projektoch a nákupoch čínskeho exportu. A aj napriek tomu, že táto dohoda bola podpísaná v rámci ŠOS, Čína poskytla podobné úvery niektorým z afrických štátov, aj keď neboli členmi žiadneho špeciálneho rámca. Z tohto

⁴³ Feng: Analysis on Natural Gas Geo-politics in Central Asia-Russia Region, dostupné na internete: <http://www.ffydd.org/documents/congresspapers/140.pdf>, dátum : 21.1.2011

môžeme usúdiť, že medzi výsledkami spolupráce na bilaterálnej úrovni a tej (bilaterálnej) v rámci ŠOS nie je veľký rozdiel.⁴⁴

Energetické obchody sú teda zvyčajne uzatvárané na bilaterálnom alebo multilaterálnom základe, avšak ŠOS slúži ako výhodná platforma na uzatváranie energetických dohôd, taktiež na bilaterálnom základe. Napríklad Čína uzavrela s Uzbekistanom dohodu o vyhľadávaní ropy a plynu v predvečer samitu v roku 2006. Zmienky o energiách v deklaráciách zo samitov ŠOS z roku 2006 a 2007a taktiež aj plán na založenie takzvaného „Energetického Klubu“ v rámci ŠOS svedčia o tom, že členské štáty ŠOS sa čoraz viac zapájajú do energetickej spolupráce a spoločnej energetickej politiky. Avšak energetická spolupráca prichádza ruka v ruke so spormi ak je v kontraste s národnými energetickými záujmami. To je hlavne prípad Ruska a ostatných štátov ŠOS ktoré produkujú alebo spotrebúvajú energiu.

Energetická spolupráca vedená Ruskom

Rusko je veľmi aktívne v uzatváraní energetických zmlúv s partnermi zo ŠOS. V auguste 2005 počas návštevy v Pekingu bývalý prezident Putin vyzdvihol bilaterálne ekonomické väzby, zvlášť prácu ruských energetických spoločností v Číne a bilaterálne projekty, ktoré by distribuovali dodávky tretím krajinám, taktiež ako dodávky ruskej ropy a plynu do Číny. Neskôr sa v novembri roku 2005 Rusko a Čína dohodli na zdvojnásobení exportu ropy do Číny a zvažujú vybudovanie ropovodu z Ruska do Číny taktiež aj projekt na prepravu plynu z Východnej Sibíri na ďaleký východ Číny. Čína je najväčší svetový importér ropy, Vývoj importu ropy do Číny za roky 2004-2008 je zobrazený v nasledujúcej tabuľke číslo 1.

Tabuľka č. 1: Import ropy do Číny⁴⁵

Rok	Import ropy v bareloch za deň
2004	1207000
2005	2414000
2006	3226000
2007	3181000
2008	3190000

⁴⁴ Matusov: Energy Cooperation in the SCO: Club or Gathering?, dostupné na internete: http://www.silkroadstudies.org/new/docs/CEF/Quarterly/August_2007/Matusov.pdf, dátum : 12.1.2011, ISSN: 1653-4212

⁴⁵ Zdroj: Index Mundi: China - Oil - imports (bbl/day), dostupné na: <http://www.indexmundi.com/g/g.aspx?c=ch&v=93>, dátum 22.1.2011

Na samite v Šanghaji 15 júna 2006 Irán vyhlásil, že má záujem o spoločné určovanie cien plynu s Ruskom ako dvaja najväčší producenti na svete. Takéto vyhlásenie bolo však iba propagandou, pretože ceny plynu sú dohodnuté medzi spoločnosťami a zmluvy na plyn sú zvyčajne dlhodobé. Napriek tomu, že Rusko doposiaľ nepristúpilo na návrh Iránu, toto vyhlásenie spôsobil obavy Západu z možnej hrozby pre jej energetickú bezpečnosť, keďže takto by bol vytvorený monopol cien plynu. Pri rovnakej príležitosti Putin vyhlásil, že ruský Gazprom je pripravený pomôcť pri výstavbe plynovodu spájajúceho tri pozorovateľské štáty Irán, Pakistan a Indiu. Rusko podniká efektívne kroky k vybudovaniu elektrární v Strednej Ázii. Podpísalo dohodu o dokončení výstavby vodnej elektrárne Sangtudinskaja, a ďalších v Tadžikistane a Kirgizsku. Ďalším dôležitým cieľom je výstavba elektrickej siete ktorá by zabezpečila transfer prebytočnej elektriny vytvorenej v elektrárňach v Tadžikistane a Kirgizsku do Strednej a Južnej Ázie.

Energetická spolupráca bez zapojenia Ruska.

Čína a ostatné členské krajiny ŠOS nechcú byť úplne závislé na energetických vzťahoch s Ruskom a preto sa taktiež v oblasti energetických potrieb zameriavajú na iných partnerov. Ako napríklad už spomínaná dohoda medzi Čínou a Uzbekistanom o vyhľadávaní ložísk plynu. Čína spolupracuje v oblasti energie aj s Kazachstanom, v decembri 2005 bol medzi týmito dvoma partnermi otvorený ropovod, ktorý ďalej plánujú predĺžiť a predpokladá sa, že by mal zabezpečovať 15% Čínskych potrieb ropy.

Ropovod Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC) sa taktiež stal zaujímavou alternatívou potom čo sa do projektu zapojili viacerí Kazašskí producenti ropy v snahe vyhnúť sa závislosti od Ruska. Kazašská vláda ktorá do projektu vstúpila 16. júna 2006 plánuje v budúcnosti zásobovať ropovod tromi štvrtinami jeho úplnej kapacity. Ropovod bol oficiálne otvorený 13. júla 2006 v stredomorskom prístave Ceyhan.

Podobným projektu BTC je plynovod Baku-Tbilisi-Erzurum (BTE) ktorý spája Baku s východným Tureckým mestom Erzerum, cez Tbilisi. Tento plynovod sa tiahne pozdĺž BTC a je pripojený do tureckej plynovej distribučnej siete. Na tento plynovod sa má napojiť južná vetva plynovodu Nabucco pre strednú Európu. Dohoda o jeho výstavbe bola ratifikovaná Maďarskom 20. októbra 2009, Bulharskom 3. februára 2010, Rumunskom 16. februára 2010, a posledná krajina ktorá dohodu ratifikovala bola Turecko 4. marca 2010.

Plánovaný začiatok konštrukcie je rok 2012 a plynovod by mal byť dokončený do roku 2015.⁴⁶

Ďalšie snahy sú o spojenie tohto ropovodu s Pakistanom popod Kaspické more, no proti je zásadne Irán, ktorý ako dôvod uvádza možné hrozby pre životné prostredie.

Spoločná energetická politika ŠOS

Na Šanghajskom samite 15 júna 2006 bola po prvý krát verejne zaradená do agendy ako hlavná otázka energetická politika. Na tomto samite vtedajší ruský prezident Putin oznámil úmysel založiť v rámci ŠOS „Energetický Klub“. Jeho hlavnou úlohou by malo byť riadenie spoločného smerovania členov ŠOS v oblasti energetiky. Počas výročného zasadnutia rady premiérov ŠOS v Dušanbe 15 septembra 2006 bola prerokovaná spoločná energetická politika. Najprv boli vytyčené prioritné oblasti spolupráce ktoré sa týkajú energií, transportu a telekomunikácií. Zvlášť dôležité bolo vytvorenie špeciálnych pracovných skupín ktoré sa zaoberajú palivovým a energetickým sektorom, modernými informačnými a telekomunikačnými technológiami. A neskôr bolo prijaté rozhodnutie na implementáciu návrhu V. Putina zo Šanghajského samitu ohľadne „Energetického Klubu ŠOS“.

Rada premiérov poverila špeciálnu pracovnú skupinu ktorá sa zaoberala palivom a energiou s preštudovaním možnosti vytvorenia „Energetického Klubu ŠOS“. Kazašská a ruská strana predložili Sekretariátu ŠOS ich návrhy ktoré boli neskôr prerokované na stretnutí ministrov odborov, ktoré sa zaoberajú energetikou a palivom členských štátov ŠOS. Na samite v Biškeku 16 augusta 2007 ruský minister zahraničných vecí Lavrov potvrdil aktívnu úlohu pozorovateľských štátov v diskusii o „Energetickom Klube“ v rámci participácie ich spoločností. Avšak energetické dohody sú stále uzatvárané na bilaterálnej úrovni. Na desiatom výročnom samite v roku 2011 sa má rokovať o definovaní nových priorít a prístupov ŠOS k otázke energií. Podľa tajomníka Muratbeka Imanaliyeva je energia jednou z najdôležitejších zložiek agendy nielen ŠOS, ale aj mnohých ďalších medzinárodných organizácií. V súčasnosti ŠOS stále pracuje na vytvorení „Energetického klubu“ čo by posilnilo spoluprácu v oblasti energetiky v rámci ŠOS. Organizácia v súčasnosti rokuje o princípoch jeho práce. Je známe že ŠOS združuje ako exportérov tak aj importérov energetických zdrojov. Hlavnou úlohou energetického klubu by malo byť uspokojiť záujmy oboch týchto skupín. Hlavné princípy klubu sa odvíjajú od existujúcich

⁴⁶ Nabucco Gas Pipeline: The Project, dostupné na internete: http://www.nabucco-pipeline.com/portal/page/portal/en/Home/the_project, dátum 30.1.2011

elementov použitých v bilaterálnych a trilaterálnych dohodách o ekonomickej spolupráci v regióne.⁴⁷ Vytvorenie Energetického klubu by bol veľký krok v spolupráci v rámci ŠOS.

Podľa Artyoma Matusova⁴⁸ ŠOS nie je katalyzátorom ktorý podporuje energetické a ekonomické dohody. Ak sa ním nestane v budúcnosti akú má úlohu v tomto sektore? V súčasnosti slúži na riadenie čínskej integrácie a investícií v regióne. Rusko chápe, že Čína je omnoho silnejšia ekonomická mocnosť, takže Rusko nemá páky na udržanie Číny mimo regiónu Strednej Ázie. Mimo to ani stredoázijské republiky nechcú byť dominované Ruskom a snažia sa udržať rovnováhu medzi Ruskom a Čínou. Na druhej strane je Čína zaviazaná politikou ekonomickeho rozvoja a mierového rastu a snaží sa zminimalizovať jej možné zapojenie do zahraničných konfliktov. Čína má záujem na vytvorení zóny voľného obchodu v Strednej Ázii, kde by mohla získať odbyť pre svoj export (v Strednej Ázii sú priemerné clá na čínske spotrebné výrobky 15 – 20%) a nakúpiť prírodné zdroje najmä energiu.⁴⁹

Takýmto usporiadaním s Čínou v Strednej Ázii sa môže Rusko koncentrovať na z jeho pohľadu oveľa vážnejšie prenikanie Západu na Balkán, do baltskej oblasti, Kaukaz a do Západnej Európy. Na druhej strane môže Čína presadiť svoje energetické a ekonomické záujmy v rámci určitých hraníc. Obe krajiny môžu organizáciu využiť na odpoveď na unilateralizmus USA a ich prítomnosť v Strednej Ázii ako bolo ukázané deklaráciou z Astany z roku 2005, ktorá naliehala na USA aby vytvorili časovú os na odstránenie ich základní zo Strednej Ázie.

Artyom Matusov vidí z ekonomickeho pohľadu ŠOS ako fórum v ktorom môže Rusko kontrolovať alebo spomaľovať čínske ekonomické prenikanie do tradičnej sféry vplyvu v Strednej Ázii. Rusko nepoužíva rámec ŠOS na investovanie do Strednej Ázie naopak Čína áno čo naznačuje, že ŠOS dovoľuje Číne a Rusku spolu konzultovať čínske aktivity v regióne aby predišli konfrontácii. Toto slúži záujmom oboch krajín. Číne to

⁴⁷ Konyrova: Shanghai Cooperation Organization mulls energy club creation, dostupné na internete : <http://www.neurope.eu/articles/105286.php>, dátum 25.3.2011

⁴⁸ Artyom Matusov vyštudoval Kenedy School of Government na Harvardskej Univerzite. Zúčastnil sa na programe Štúdií Hodvábnej Cesty na čo mu bolo poskytnuté štipendium.

⁴⁹ Matusov: Energy Cooperation in the SCO: Club or Gathering?, dostupné na internete: http://www.silkroadstudies.org/new/docs/CEF/Quarterly/August_2007/Matusov.pdf, dátum : 12.1.2011, ISSN: 1653-4212

zabezpečuje pokrok v jej ekonomických záujmoch bez rizika zbytočných konfliktov s Ruskom a Rusku poskytuje určitý stupeň transparentnosti do čínskych aktivít a možno aj právo veta. Samozrejme že ŠOS prispela k vytvoreniu všeobecnej dobrej klímy vyriešením rôznych sporov ohľadne hraníc medzi Čínou a jej susedmi, čo bez pochyb uľahčilo nárast investícií. A poskytuje lídrom v regióne možnosť pravidelne sa stretávať a nasledovať v pred v ich agende. Ako tvrdí Matusov toto by sa stalo aj bez vzniku ŠOS. Prezidenti Turkmenistanu, Kazachstanu, Kirgizska a Ruska navštevujú Peking mimo kontextu ŠOS . Taktiež početní čínski predstavitelia navštevujú Rusko a Stredoázijské republiky.

Hlavný účel ŠOS vidí Matusov v regionálnej bezpečnosti a viac otvorených vojenských vzťahoch, nie vo voľnejšom ekonomickom usporiadaní v regióne. Rusko by radšej spolupracovalo v rámci Euroázijského Ekonomického Spoločenstva a Spoločenstva Nezávislých Štátov na vytvorení lepšieho prostredia na obchodovanie v regióne, pretože obe tieto zoskupenia zahŕňajú bývalé sovietske štáty a vylučujú Čínu. V rámci Euroázijského Ekonomického Spoločenstva prebiehajú aktívne rozhovory o vytvorení spoločného trhu pre ropu a plyn, no doposiaľ bez výsledku. V rámci SNS sa Rusko, Kazachstan, Kirgizsko a Tadžikistan dohodli na vytvorení spoločného trhu s elektrinou. Toto ale nevylučuje možnosť, komplexnej multilaterálnej spolupráce ako výsledok pôsobenia ŠOS. No aby sa toto mohlo stať, ŠOS bude musieť podstúpiť fundamentálne zmeny vo svojej vnútornej dynamike. Rozšírenie členstva o ďalšie krajiny by mohlo túto zmenu naštartovať.

4.1.3 Ďalšie oblasti spolupráce

Mimo ekonomického aspektu organizácia vyvíja aktivity proti pašeráctvu drog a organizovanému zločinu.

V roku 2005 sa podarilo dohodnúť vzájomnú pomoc pri odstraňovaní následkov prírodných katastrof a iných stavov núdze. Dokonca boli pripravené plány proti pandémie. Kultúrna spolupráca je predstavovaná umeleckými a folklórnymi festivalmi a exhibíciami.

Čína v roku 2006 oslavovala rok Ruska a Rusko oslávilo v roku 2007 rok Číny. Tieto dva kultúrne programy zahŕňali široké spektrum oblastí ako kultúra, vzdelávanie, ekonomický politický systém a tradičné zvyky. Čínsky rok v Rusku bol oslavovaný

s veľkou horlivosťou. Zahŕňal veľký počet programov ako napríklad kultúrne festivaly a výstavy taktiež bolo oslávené výročie nadviazanie diplomatických kontaktov.⁵⁰

Tak ako v ostatných oblastiach spolupráce, spoločná ekonomická, environmentálna, sociálna a ďalšie politiky závisia od politickej vôle členov ŠOS nahradiť bilaterálnu spoluprácu multilaterálnou na úrovni ŠOS.

Aj keď sú si všetky členské štáty ŠOS rovné je zrejmé že Rusko a Čína z dôvodu ich rozlohy, ekonomickej kapacity a vojenskej sily prevažujú nad ostatnými.

⁵⁰ Kumar. 2010 Shanghai Cooperation organisation: Eurasian security through cooperation. Prvé vydanie Bombay:Shipra publications 2010. 198 strán. ISBN : 9788175415805

4.2 Bezpečnostné aspekty v činnosti Šanghajskej organizácie spolupráce

Analytické štúdie regionálnej bezpečnosti SPIRI predpokladajú, že inštitucionálne štruktúry v určitom geografickom „susedstve“ môžu mať nasledujúce efekty:

- 1.) vyhýbať sa, zadržiavať alebo vystupňovať ozbrojené konflikty
- 2.) pozitívnu bezpečnostnú spoluprácu na „starých“ (spoločná obrana) a „nových“ (mierové misie) úlohách
- 3.) podporu reforiem bezpečnostného sektora, demokracie a dobrej vlády vo všeobecnosti
- 4.) boj proti netradičným bezpečnostným hrozbám, ktoré vystupujú na rozhraní bezpečnostného, ekonomického a sociálneho sveta.⁵¹

Šanghajska organizácia v treťom bode veľmi zaostáva, dokonca nemá ani jednoznačný program vojenskej modernizácie. Pokiaľ ide o vyhýbanie sa konfliktom, ŠOS a jej predchodca Šanghajska Päťka sa úspešne snažili o zníženie hrozby otvoreného konfliktu medzi všetkými šiestimi členmi, no len na úroveň ktorá im ponecháva voľnosť zásahu, dokonca aj vo veľmi senzitívnych aspektoch bezpečnostnej spolupráce. Podobnú úlohu môže rámec ŠOS zohrať aj vo vzťahu k ostatným štyrom pozorovateľským štátom. Napriek tomu existencia ŠOS ako inštitúcie dosiahla značné konsolidované výsledky, vytvorila kanály na riešenie, alebo aspoň na zmiernenie vnútroregionálneho napätia medzi štátmi prostredníctvom dialógu, ktoré pred tým neexistovali.

Pravidlo nezasahovania do vnútorných záležitostí štátov môže viesť ich lídrov k vyhýbaniu sa diskusii o vojenskej roli ŠOS vo veľmi dôležitých situáciách pre regionálnu bezpečnosť, ako napríklad konflikt v Afganistane. No nezastavilo ich to od prijímania čoraz kritickejších pozícií k snahe, ktorú vynakladajú ostatné krajiny na vyriešenie tohto problému. Je možné že ŠOS by intervenovala v rámci vnútorných problémov jedného z ich členov na základe konsenzu, no to zostáva naďalej len predmetom cvičných scenárov.

Ďalšie dva aspekty, ktoré by sme chceli v tejto práci podrobnejšie analyzovať sú vojenská spolupráca medzi členmi a rola ktorú zohráva ŠOS vzhľadom na „nové hrozby“. Aj keď ŠOS bola založená ako bezpečnostná organizácia – vyvíjajúca sa z budovania dôvery na hraniciach k antiteroristickým aktivitám, členovia ŠOS sa často vyslovujú, že táto organizácia je primárne zameraná na politickú a ekonomickú spoluprácu a že vojenská spolupráca v oblasti domácej bezpečnosti hrá vedľajšiu rolu. Napríklad ruský minister

⁵¹Bailes et al. 2007. The Shanghai Cooperation Organization. prvé vydanie. Štokholm: SPIRI, 2007. 60 strán. ISSN:1652-0432.

obrany Sergei Razov odmietol, že vojenská spolupráca medzi členmi ŠOS je hlavnou prioritou a vyjadril sa, že ekonomická a politická spolupráca a bezpečnosť sú hlavnými záujmami. Ako aj bývalý ruský minister na samite v Biškeku odmietol že zo ŠOS by sa vyvinula bezpečnostná organizácia podobná NATO.⁵²

4.2.1 Vojenská spolupráca

Čo sa týka vojenskej spolupráce ŠOS sa nikdy nesnažila byť charakterizovaná ako tradičná vojenská aliancia porovnateľná s NATO (alebo bývalou Varšavskou Zmluvou). Napriek tomu niektorí autori tento fakt berú za zásadné zlyhanie, alebo slabosť Šanghajského procesu. Aj krátka úvaha by ukázala, že by bolo nemožné si predstaviť ako Rusko garantuje bezpečnosť celého Čínskeho územia pred útokmi a naopak, a aby boli čínske a ruské vojenské sily a potenciálne aj ich nukleárne zbrane pod jedným velením so spoločnými cieľmi.⁵³ Dokonca, sa členovia ŠOS nedokážu zhodnúť na zásadných bezpečnostných otázkach ako napríklad v protizápadných stanoviskách v deklarácii z samitu v Astane v roku 2005 ktoré sa týkali nasadenia západných jednotiek v Strednej Ázii, alebo na ďalších problémoch bezpečnostnej spolupráce. Nateraz zostáva hlavným princípom medzinárodnoprávneho fungovania ŠOS nezasahovanie do vnútorných záležitostí štátu. Zhodne členovia odmietajú kritiky Západu na dodržiavanie ľudských práv. Takisto je dôležité spomenúť dôraz členov ŠOS najmä Číny, aby ich spolupráca nebola namierená proti žiadnemu štátu to znamená, že ŠOS je v tomto strategickom zmysle „neutrálna“ organizácia.

4.2.2 Vývoj bezpečnostnej stránky ŠOS

Napriek častému odmietaniu vojenského charakteru ŠOS a rozdielom medzi členmi vo vojenskej a bezpečnostnej spolupráci, majú všetci členovia značne militarizovaný prístup k boju proti „novým hrozbám“ a niektoré z aktivít zahŕňajú cvičenia s použitím vojenskej sily v protiteroristických, alebo podobných scenároch. môžeme pozorovať päť nasledujúcich bodov ktoré smerujú ŠOS postupne k bezpečnostnej organizácii.

⁵² Halpin: 'Rival to Nato' begins first military exercise, Dostupné na internete: <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/europe/article2204006.ece>, dátum 27.3.2011

⁵³Bailes et al. 2007. The Shanghai Cooperation Organization. prvé vydanie. Štokholm: SPIRI, 2007. 60 strán. ISSN:1652-0432.

Kombinácia vojenských a politických udalostí

Po prvý krát boli politické a vojenské aktivity kombinované na politickom samite v Biškeku (2007). Popri tomto samite sa konali vojenské hry („Mierová misia 2007“). Až dovtedy boli najvyššie postavenými predstaviteľmi štátov ktorí pozorovali vojenské cvičenia ministri obrany. Prítomnosť hláv štátov na vojenských cvičeniach bola pravdepodobne demonštráciou rastúcej úlohy vojenského komponentu ŠOS, a zároveň poukázala na ich tendenciu riadiť bezpečnostnú situáciu v tomto regióne.

Koncept vojenskej pomoci (asistencie).

Druhým bodom je fenomén vojenskej pomoci ako koncept. Možno najzjavnejší rozvoj aspektov bezpečnostnej politiky „Mierovej misie 2007“ bol jej scenár v ktorom zohrala vojenská pomoc ústrednú rolu. Jedna zo zásadných súčastí vyspelej bezpečnostnej organizácie, ktorá je taktiež obsiahnutá v OZKB, je vojenská pomoc ako jeden z jej nástrojov. Avšak vývoj smerom k zahrnutiu takéhoto článku do politických dokumentov ŠOS nie je zrejmý.⁵⁴ Scenár „Mierovej misie 2007“ nepochybne ukázal de-facto aplikáciu vojenskej pomoci.

Spolupráca medzi ŠOS a OZKB

Tretím je zintenzívnenie vzťahov medzi ŠOS a Ruskom vedenou vojenskou alianciou Organizáciou Zmluvy o kolektívnej bezpečnosti. Ktorej sa bližšie venujeme v ďalšej časti práce, táto spolupráca nepochybne posilní vojenskú zložku ŠOS.

Spoločné manévry

Vojenské cvičenia ŠOS od roku 2002 sa stávajú čoraz viac ambicióznejšími. Prešli od bilaterálnych cez multilaterálne až na úroveň zapojenia sa všetkých členov ŠOS. Zahŕňajú nie len protiteroristické operácie, ale získavajú aj význam pre externú bezpečnostnú politiku. Ministri obrany členských štátov ŠOS sa na samite v Biškeku 27 júna 2007 dohodli na štruktúrnom usporiadaní spoločných cvičení. Podľa Kirgizského ministra

⁵⁴ Kumar. 2010 Shanghai Cooperation organisation: Eurasian security through cooperation. Prvé vydanie Bombay:Shipra publications 2010. 198 strán. ISBN : 9788175415805

obrany Ismaila Isakova, by táto dohoda mala položiť organizačné a právne základy pre takéto aktivity v budúcnosti.⁵⁵

Mechanizmy bezpečnostnej reakcie

Šanghajský samit v roku 2006 potvrdil, že v prípade ohrozenia mieru, stability a bezpečnosti v regióne, členovia ŠOS budú ihneď diskutovať o efektívnej odpovedi na výnimočný stav. Ďalej bol vyjadrený zámer na sformulovanie mechanizmu pravidiel pre odpoveď na ohrozenie mieru v regióne, taktiež aj zámer na vytvorenie štúdie ktorá by nastolila mechanizmus prevencie regionálnym konfliktom v rámci ŠOS. Plán na prípravu týchto mechanizmov ktoré môžeme takisto nájsť aj v NATO bol zopakovaný na samite v Biškeku v roku 2007.

4.2.3 Vojenské cvičenia

Od začiatku vojenských cvičení pod záštitou ŠOS sa krajiny zapájajú čoraz väčším počtom vojakov. Dôraz na protiteroristickú časť cvičení sa rozšíril o externú bezpečnostnú politiku a o aspekty medzinárodnej hry moci. Rok 2005 bol zlomový, keď Rusko a Čína uskutočnili rozsiahle manévry pod patronátom ŠOS. Avšak tieto cvičenia boli formálne opísané ako mierové a protiteroristické operácie. Masívne použitie pozemných vzdušných a námorných zbraní a výzbroje jasne demonštrovalo ich schopnosť viesť vojnu a teda ukázalo vojenskú silu ŠOS.

„Mierová misia 2007“ bola ďalším krokom vpred v tomto smere, kombináciou vojenských cvičení a samitu ŠOS v Biškeku. Mierová misia 2007 bola prvým rozsiahlym konvenčným vojenským cvičením na ktorom sa zúčastnili všetci členovia ŠOS. Prítomnosť pozorovateľov z OZKB na cvičeniach Mierovej misie 2007 ukázala rastúcu dôležitosť vojenskej dimenzie ako časti bezpečnostného rámca ŠOS na medzinárodnej scéne. Vojenské cvičenia sa teda stali jednou zo základných aktivít ŠOS a zároveň aj jej nástrojom, nie len pre vnútornú, ale aj pre externú bezpečnostnú politiku.

Obchod so zbraňami

Obchod so zbraňami, kde Rusko pôsobí ako dodávateľ je ďalšia z aktivít v rámci ŠOS. V tejto oblasti môže byť sekundárnym cieľom Rusko – Čínskych cvičení v auguste

⁵⁵ de Haas, van der Putten. 2007. The Shanghai Cooperation Organisation; Towards a full-grown security alliance?. prvé vydanie. Hague: Netherlands Institute Of International Relations Clingendael, 2007. 84 strán. ISBN-13: 978-90-5031-120-5

2005 (ktorý nebol vyslovený oficiálnymi zdrojmi, ale Ruskými a Západnými nezávislými správami) export zbraní. Táto domnienka bola posilnená faktom, že hneď po ukončení cvičení Čína ohlásila jej záujem o kúpu 30 kusov prepravných lietadiel Il-76. Súčasne smeruje asi 45% exportu ruských zbraní do Číny. Od roku 2000 Rusko dodalo Číne zbraňové systémy – zahŕňajúc bojové lietadlá, ponorky a torpédoborce ktoré predstavujú ročnú priemernú sumu 2 miliardy amerických Dolárov.⁵⁶

Cvičenia ŠOS mohli teda poslúžiť Rusku na demonštráciu ich zbraňových systémov, ktoré mali zaujať ostatné štáty ŠOS. Do Indie smeruje 40% exportu ruských zbraní a Irán predstavuje zaujímavý trh pre rast exportu ruských zbraní. Aj keď je obchod so zbraňami primárne vedený Ruskom bilaterálne, ŠOS môže poslúžiť ako výhodná platforma na uzatvorenie takýchto obchodov. Ak vezmeme do úvahy, že obchod s energiou bol pôvodne realizovaný podobným spôsobom a neskôr sa vyvinul do snahy o vytvorenie „energetického klubu ŠOS“ je pravdepodobné, že aj obchod so zbraňami nadobudne spoločný charakter ŠOS.

4.2.4 Boj proti terorizmu

Terorizmus sa stáva čoraz viac problémom jednotlivých členov ŠOS. Kvôli jeho medzinárodnému charakteru bolo rozhodnuté, že by sa tento problém mal riešiť na úrovni ŠOS. Na samite ŠOS v júni 2002 ruský minister zahraničných vecí Igor Ivanov oznámil založenie regionálnej protiteroristickej štruktúry (RATS) v Taškente (Uzbekistan) RATS, ktorá začala operovať od júna 2004, analyzuje regionálne teroristické pohyby, poskytuje informácie o teroristických hrozbách a radí pri vytváraní protiteroristickej politiky. Konkrétne akcie RATS sú poskytovanie koordinácie na cvičeniach ŠOS medzi kombinovanými bezpečnostnými silami, a snaha prerušiť teroristické finančné toky.

V auguste 2003 sa cvičenie ŠOS „Spolupráca 2003“ sústredilo hlavne na Čínsky Uighurský región Xinjiang ktorý susedí s Ruskom. Kirgizskom, Kazachstanom, Tadžikistanom a obýva ho 15-20 miliónov Uighurských moslimov.⁵⁷ Ak vezmeme do úvahy, že cieľ týchto manévrov odrážal rastúce obavy z Islamského extrémizmu v tomto regióne a znepokojenie z toho, že Uighurskí separatisti sa môžu pridať

⁵⁶ Hmelik: Russian Arms Trade: A New Threat, Dostupné na internete: <http://www.globalpolitician.com/21470-russia-military>, dátum 23.3.2011

⁵⁷ Kumar. 2010 Shanghai Cooperation organisation: Eurasian security through cooperation. Prvé vydanie Bombay:Shipra publications 2010. 198 strán. ISBN : 9788175415805

na stranu podobne zmýšľajúcich skupín ako napríklad Islamské Hnutie Uzbekistanu, vyjadrené čínskymi a kirgizskými autoritami, nebol výber miesta konania sa tohto cvičenia náhodný. Rusko dokonca obvinilo Uighurské etnikum z bojovania po boku čečenských povstalcov. „Spolupráca 2003“ teda jasne dokázala že ŠOS uviedlo Konvenciu proti terorizmu, separatizmu a extrémizmu do praxe, rovnako ako bolo demonštrované podobným cvičením „Východný-Antiteror 2006“ a „Issyk-Kul Antiteror 2007“.

4.2.5 Afganistan, bezpečnostný problém ŠOS

Situácia v Afganistane je v súčasnosti v centre pozornosti regionálnych a mimo regionálnych hráčov. Nastolenie stability v tejto krajine je jednou z hlavných výziev pre medzinárodné spoločenstvo. ŠOS má potenciál tu zohrať dôležitú úlohu, pokiaľ bude schopná upraviť svoju politiku. Vzhľadom na jej silné a slabé stránky, je pravdepodobné že sa ŠOS bude viac zameriavať na ekonomickú, obchodnú a bezpečnostnú oblasť v rámci svojho regiónu ako Afganistanom. Avšak geografická blízkosť Afganistanu k stredoázijským členským štátom si bude čoraz viac vyžadovať pozornosť a bilaterálnu zainteresovanosť krajín s Afganistanom.

V marci 2009 sa v Moskve konala pod záštitou ŠOS konferencia o Afganistane, ktorej sa zúčastnili predstavitelia členských a pozorovateľských krajín ŠOS, Afganistanu, Turkmenistanu, G8, a medzinárodných organizácií ako OSN, EU, SNŠ, OZKB a Organizácie Islamskej Konferencie. Bolo tu vypracované Spoločné stanovisko ŠOS a Islamskej Republiky Afganistanu o boji proti terorizmu pašovaniu drog a organizovanému zločinu, ktoré zahŕňa akčný plán. Tento sa zameriava na tri hlavné problémy.⁵⁸

Boj proti pašovaniu drog- bola navrhnutá partikulárna spolupráca v nasledujúcich :
Vo výmene informácií medzi agentúrami, vo vykonávaní spoločných cvičení, v kontrolovaní pašeráctva drog, psychotropných látok a ich prekurzorov, v boji proti legalizácii príjmov z pašeráctva drog psychotropných látok a ich prekurzorov, v trénovaní personálu protidrogových agentúr, v prevencii užívania drog, znížení dopytu po drogách ako aj vo vývoji a zavádzaní nových spôsobov liečenia, sociálnej a medicínskej rehabilitácie drogovovo závislých a vo vytvorení pravidelných kontaktov a efektívnej

⁵⁸ Ferghana.Ru news agency.2008: Update on the international conference «Afghanistan, Shanghai Cooperation Organization, Eurasian Security and Geopolitics». In Central Asia news. Dostupné na internete: <http://enews.fernews.com/article.php?id=2399>, dátum 23.3.2011

interakcie medzi protidrogovými agentúrami členských štátov ŠOS a predstaviteľmi afganskej vlády.

V oblasti boja proti terorizmu sa ŠOS spolu s Afganistanom budú zameriavať hlavne na oblasti kontroly hraníc, preverovania jednotlivcov podozrivých zo zapojenia do teroristických aktivít, vykonávaní spoločných operácií proti teroristickým hrozbám, zapojenie Afganistanu do spolupráce na boji proti terorizmu v regióne v rámci ŠOS, získavanie informácií o teroristických organizáciách ohrozujúcich členské štáty ŠOS a Afganistan, konzultácií v rámci RATS a afganských relevantných orgánov, výmeny informácií, zoznamov teroristov, skúseností.

Na boji proti organizovanému zločinu bude podľa plánu ŠOS spolupracovať s relevantnými afganskými orgánmi. Zaviazali sa na boji proti pašovaniu zbraní, munície, výbušnín a ďalším formám medzinárodného organizovaného zločinu.⁵⁹

Napriek záväzkom ktoré ŠOS prijala pravdepodobne v Afganistane nezohrá veľmi významnú úlohu. Dôvodom sú jej vnútorné rozpory, ekonomická limitácia a väčšia bilaterálna spolupráca členských krajín ŠOS a Afganistanu ako multilaterálna v rámci organizácie. Ďalšie dôvody môžu byť absencia Afganistanu v ŠOS a vojenská prítomnosť NATO v Afganistane, ktorá neponecháva ŠOS dost' miesta.

Afganistan predstavuje bezpečnostnú hrozbu pre región, s ktorou ŠOS musí bojovať aby naplnila svoje hlavné bezpečnostné ciele.

4.2.6 Spolupráca s ostatnými bezpečnostnými organizáciami

Jedným z hlavných znakov vývoja organizácie k plnohodnotnej bezpečnostnej organizácii je jej spolupráca s ostatnými bezpečnostnými organizáciami. Jedná sa hlavne o Organizáciu pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, ktorej prevažná väčšina členov sú západné štáty, a zameriava sa zvlášť na humánny rozmer bezpečnosti. Ďalšou je Organizácia Zmluvy o kolektívnej bezpečnostnej a Ruskom vedené SNŠ, ktoré zameriavajú hlavne na politicko-vojenský rozmer bezpečnosti.

Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe

OBSE má 56 členských štátov, čo z nej robí najväčšiu regionálnu bezpečnostnú organizáciu na svete. Zaoberá sa tromi rozmermi bezpečnosti: politicko-vojenským, ekonomicko-environmentálnym, a humánnym. Z tohto pohľadu sa OBSE zaoberá širokým

⁵⁹ Kumar. 2010 Shanghai Cooperation organisation: Eurasian security through cooperation. Prvé vydanie Bombay:Shipra publications 2010. 198 strán. ISBN : 9788175415805

spektrum bezpečnostných otázok. OBSE začína písať svoju históriu v období uvoľnenia politického napätia začiatkom 70-tych rokov 20. storočia. Bola vytvorená Konferencia o bezpečnosti a spolupráci v Európe, aby slúžila ako multilaterálne fórum pre dialóg a negociácie medzi Západom a Východom. KBSE sa zhodla na záverečnom Helsinskom akte, ktorý bol podpísaný 1. Augusta 1975 a obsahoval viacero kľúčových záväzkov v otázkach politicko-vojenských, ekonomicko-environmentálnych a ľudsko-právnych. Tento dokument sa stal kľúčovým pre takzvaný “Helsinský proces”. Takisto určil desať základných princípov riadiacich správanie sa štátov smerom k ich občanom, aj štátom medzi sebou.⁶⁰

Základy pre spoluprácu medzi OBSE a ŠOS

ŠOS a OBSE prejavujú podobnosť v geografických oblastiach, členstve, cieľoch a aktivitách. Tieto dve organizácie čiastočne zdieľajú rovnaké geografické oblasti (časti Európy a Strednej Ázie, ŠOS ďalej zahŕňa Blízky Východ a Juhovýchodnú Áziu a OBSE taktiež pokrýva oblasť Severnej Ameriky) Čo sa týka členstva päť štátov – Rusko a štyri Stredoázijské štáty sú členmi oboch organizácií. Avšak porovnaním členstva taktiež zistíme veľké kvantitatívne rozdiely. Zatiaľ čo ŠOS má len 10 členov vrátane pozorovateľských štátov, OBSE ich má viac ako 50.

Čo sa týka nukleárnych mocností, obe organizácie majú štyroch takýchto členov (vrátane pozorovateľských štátov ŠOS), z ktorých zdieľajú Rusko. Ďalším a možno aj najdôležitejším dôvodom na spoluprácu týchto dvoch organizácií, sú ich spoločné, alebo podobné záujmy v regionálnom miere a stabilite, nakoľko obe organizácie sú aktívnymi hráčmi v oblasti medzinárodnej bezpečnosti. Porovnanie úloh a aktivít OBSE a ŠOS, ktoré sú stanovené v ich formálnych politických dokumentoch nás privedie k záveru, že veľká časť oboch organizácií má rovnakú líniu, čo sa týka politicko-vojenského rozmeru bezpečnosti, zvlášť v aspektoch ako vzájomná dôvera, kontrola zbrojenia, prevencia konfliktov a boj proti terorizmu a medzinárodným zločinom. Mimo toho sú podobné aj elementy ekonomickej, ekologickej a humánnej spolupráce ako napríklad posilňovanie demokracie, vzdelanostnej ekonomickej a ekologickej spolupráce, ľudských práv a slobôd.⁶¹

⁶⁰ EURO INFO: Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE), dostupné na internete: <http://www.euoinfo.gov.sk/europedia/europa-mimo-eu/obse-131.html>, dátum : 21.3.2011

⁶¹ de Haas: The Shanghai Cooperation Organisation and the OSCE: Two of a kind?, dostupné na internete: http://www.clingendael.nl/publications/2007/20071100_cscop_art_haas.pdf, dátum: 16.6.2011

Rozdiely

V praxi sa obe organizácie rozchádzajú v oblasti ľudských práv a bezpečnosti. Základné aspekty tejto oblasti sú zahrnuté aj v rámci ŠOS: ľudské práva a slobody. No ďalšie, hlbšie siahajúce elementy tejto domény v rámci ŠOS chýbajú : projekty pomoci pri voľbách, sloboda médií, práva menšín, tolerancia a nediskriminácia. Okrem toho, že sú ľudské práva zahrnuté do rámca Charty ŠOS tieto princípy sú zriedkavo spomínané vo vyhláseniach ŠOS. Navyše členské štáty ŠOS majú viac autokratickú vládu ako väčšina členských štátov OBSE, čo vplýva na ľudské práva v krajinách. Tieto aspekty totižto pokladajú za čisto vnútorné záležitosti štátu. Tento názor, vodcov členských štátov ŠOS sa odráža aj v zhoršovaní kritiky ostatných krajín na dodržiavanie ľudských práv.

Vývoj vzťahov

Hneď od začiatku ŠOS spolupracovala s OBSE. V roku 2001 sa Ministerská rada OBSE vyzvala členské štáty a Sekretariát na rozšírenie dialógu s partnermi mimo oblasti OBSE v oblasti boja proti terorizmu v rámci Bukureštského plánu akcie pre boj s terorizmom. ŠOS bola prizvaná k viacerým aktivitám OBSE, napríklad na stretnutie s regionálnymi a subregionálnymi organizáciami a iniciatívami na prevenciu a boj proti terorizmu ktoré sa konalo 6. Septembra 2002. Predstavitelia ŠOS ďalej navštívili stretnutie OBSE partnerov pre spoluprácu vo Viedni v apríli 2003 a konferenciu OBSE na prevenciu a boj proti terorizmu v Lisabone v septembri 2003. 15 januára 2004 sa tajomník OBSE zúčastnil na inaugurácii Sekretariátu ŠOS v Pekingu. Predstavitelia OBSE boli taktiež prítomní na otváracíj ceremonii Výkonnej Rady RATS - ŠOS v Taškente v júni 2004.⁶²

Okrem toho sa predstaviteľ ŠOS v júli 2004 zúčastnil diskusie o extrémizme v Kazachstane organizovanej centrom OBSE v Almaty. OSN, OBSE a RATS sa dohodli poskytnúť spoločné právne poradenské služby a tréningy v oblasti boja proti terorizmu a v právnych noriem, na požiadanie niektorého z členských štátov. No napriek početným spoločným aktivitám a stretnutiam OBSE kritizuje ŠOS za neriadenie sa jej princípmi, hlavne v oblasti ľudských práv a bezpečnosti. Na stretnutí Capitol Hill v júni 2006 sa vtedajší predseda OBSE a belgický minister zahraničných vecí Karel De Gucht vyjadril, že

⁶² Kumar. 2010 Shanghai Cooperation organisation: Eurasian security through cooperation. Prvé vydanie Bombay:Shipra publications 2010. 198 strán. ISBN : 9788175415805

SOC postupne vyvíja filozofiu pre stabilitu, ale chýba v nej rola demokratických princípov.⁶³

Zhrnutie a vyhliadky

Rozvoj vzťahov ŠOS a OBSE bol konštruktívny z oboch strán. Hlavnými témami spolupráce boli najskôr boj proti terorizmu, neskôr aj politicko-vojenská spolupráca. Avšak v oblasti ľudských práv, ich pokračujúce porušovanie zo strany členských štátov ŠOS demonštruje, že dôležitosť tohto bezpečnostného rozmeru je pre túto organizáciu najnižšia vzhľadom na to, že je podriadená zväčša autokratickým vládam. To však neznamená, že intenzívnejšia spolupráca je neželaná alebo nemožná. Ak by sa OBSE rozhodla posilniť svoje vzťahy so ŠOS, pravdepodobne by hlavným problémom bola oblasť ľudských práv. Samozrejme štáty ŠOS nie sú pozitívne nahnuté tejto iniciatíve. Napriek tomu by mohli byť dohodnuté iné ústupky, ktoré by mali vyššiu dôležitosť pre ŠOS v politicko-vojenskom alebo ekonomicko-environmentálnom komponente. Toto by mohlo otvoriť dvere vzájomne akceptovateľnej zintenzívnenej spolupráci na spoločných úlohách a aktivitách, ale taktiež v oblasti ľudských práv. Stredoázijské štáty ktoré sú členmi oboch organizácií OBSE aj ŠOS by mohli vzhľadom na ich dvojité členstvo zohrať kľúčovú úlohu v budúcej spolupráci na spoločných cieľoch.

Organizácia Zmluvy o kolektívnej bezpečnosti

Zmluva o kolektívnej bezpečnosti bola podpísaná v rámci Spoločenstva Nezávislých Štátov (SNŠ) v máji 1992 v Taškente. Zmluva zdôrazňuje vôľu všetkých zúčastnených štátov zdržať sa použitia hrozby násilia. Signatári sa nebudú môcť pripojiť k ostatným vojenským alianciám alebo ostatným skupinám štátov, zatiaľ čo bude agresia proti jednému signatárovi vnímaná ako agresia proti všetkým ostatným signatárom. Zmluva o kolektívnej bezpečnosti bola podpísaná na päť rokov pokiaľ nebude predĺžená.

V roku 1999 prezidenti Arménska, Bieloruska, Kazachstanu, Kirgizska, Ruska a Tadžikistanu podpísali protokol o obnovení zmluvy na ďalších päť rokov. Avšak Azerbajdžan, Gruzínsko a Uzbekistan dokument odmietli podpísať a namiesto toho od zmluvy odstúpili. V roku 2002 šesť členských štátov ZKB podpísali chartu ktorá ju rozšírila a premenovala na Organizáciu Zmluvy o kolektívnej bezpečnosti (OZKB).

⁶³ de Haas: The Shanghai Cooperation Organisation and the OSCE: Two of a kind?, dostupné na internete: http://www.clingendael.nl/publications/2007/20071100_cscop_art_haas.pdf, dátum: 16.6.2011

Podľa vtedajšieho ruského prezidenta Vladimíra Putina sú hlavnými úlohami OZKB spolupráca v obrane, vo výrobe zbraní, príprave vojenského personálu a udržiavaní mieru. Ďalšie oblasti spolupráce sú spoločný integrovaný vzdušný obranný systém, boj proti terorizmu a narkotikám so zameraním na Strednú Áziu. Koncom roka 2010 boli vytvorené mierové sily OKZB. Organizácia plánuje bližšiu spoluprácu s NATO, ale na základe rovnoprávnosti. Podľa Nikolaja Bord'uzu generálneho tajomníka OZKB je organizácia dávno pripravená na spoluprácu s NATO, ale zatiaľ sú hlavnou prekážkou vnútorné rozpory v aliancii. Takisto sa zahranično-politická spolupráca vyhlásila za jednu z priorit činnosti OZKB v tomto roku.⁶⁴

Rusko je zďaleka najdominantnejší člen OZKB, čo z nej robí užitočný nástroj na presadzovanie ruskej politiky. OKZB zahŕňa tri vojenské regióny : Európsky, Kaukazský a Strednú Áziu. Najväčší záujem organizácia prejavuje v regióne Strednej Ázie, menej v Európe a na Kaukaze, čo vyplýva aj z vyhlásení jej predstaviteľov.

V roku 2005 bývalý spojenec USA Uzbekistan požiadal americké jednotky, aby opustili jeho teritórium do konca roka. Následne Uzbekistan posilnil vzťahy s Ruskom. 23 júna 2006 oznámil Vladimír Putin, že Uzbekistan sa stal plnohodnotným členom OZKB. Ruskí analytici predpokladajú, že hlavným dôvodom uzbeckého prezidenta Karimova pre vstup do OZKB je jeho potreba ruskej ochrany proti zmene režimu ktorá sa odohrala v Gruzínsku, Ukrajine alebo v Kirgizsku.⁶⁵

Päť zo siedmich členov OZKB sa 4. februára 2009 dohodli na vytvorení Kolektívnych síl rýchlej reakcie. Tieto sily majú za úlohu odvracať vojenské agresie, vykonávať protiteroristické operácie, bojovať proti medzinárodným zločinom a pašeráctvu drog, a proti dôsledkom prírodných katastrof. Bielorusko a Uzbekistan najprv odmietali podpísť dohodu. Bielorusko kvôli obchodným sporom s Ruskom a Uzbekistan videl túto dohodu ako hrozbu ruskej intervencie na jeho území⁶⁶. Bielorusko napokon podpísalo dohodu v októbri 2009.

⁶⁴ Hlas Ruska: OZKB je ochotná spolupracovať s NATO na základe parity, dostupné na internete: <http://slovak.ruvr.ru/2011/01/26/41411446.html>, dátum: 14.2.2011

⁶⁵ Genté: Le Kazakhstan ou la géopolitique de l'eurasisme, Dostupné na internete: <http://www.monde-diplomatique.fr/2010/11/GENTE/19868>, dátum 20.3.2011

⁶⁶ OSW: First exercise of the CSTO Collective Rapid Reaction Force (CRRF), dostupné na internete: <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/eastweek/2009-10-21/first-exercise-csto-collective-rapid-reaction-force-crrf>, dátum: 15.2.2011

Rozšírenie vojenského kontingentu OZKB môže byť vnímané ako pokus o vytvorenie protipólu západnej expanzie NATO a udržanie členských štátov SNŠ pod vojenskou ochranou Ruska.

Rôzne postoje Číny a Ruska k spolupráci s OZKB

Rusko a Čína sa nie vždy zhodnú na bližšom vzťahu medzi OZKB a ŠOS. Rusko sa snažilo aby bola „Mierová Misia 2007“ uskutočnená v spolupráci s OZKB. Tieto pokusy boli však marené Čínskym odporom. Po prvý krát sa takto Ruskom vedená vojenská OZKB zúčastnila na cvičeniach ŠOS hoci len na pozorovateľskej úrovni. Význam toho nie je v pripojení Arménska a Bieloruska, dvoch štátov OZKB ktoré nie sú členmi ŠOS, alebo Číny jedinej krajiny ŠOS ktorá nie je členom OZKB. Rusko je vedúcim aktérom OZKB, ktorá zahŕňa všetkých členov ŠOS okrem Číny, preto nepotrebuje ďalšie vojenské spojenectvo v ktorom by sa muselo o „vedenie a kontrolu“ deliť s Čínou. Rusko by teda mohlo použiť OZKB na vlastné ciele v Strednej Ázii.⁶⁷

Základný problém je v dvoch hrozbách pre Čínu. Spolupráca medzi ŠOS a OZKB môže posilniť ruskú pozíciu v organizácii, privedením dvoch ruských spojencov Arménska a Bieloruska. A druhou hrozbou je fakt, že OZKB má mechanizmus vojenskej spolupráce a taktiež aj sily rýchlej reakcie. Bližší vzťah medzi OZKB a ŠOS by teda mohol budiť dojem, že ŠOS sa snaží byť novým NATO pre východ. Nakoľko sa Čína snaží nechať všetky dvere pre svoje obchody otvorené, vidí takýto vývoj ako hrozbu pre svoje ekonomické a politické záujmy.

⁶⁷ GlobalSecurity.org: Collective Security Treaty Organization (CSTO), dostupné na internete: <http://www.globalsecurity.org/military/world/int/csto.htm>, dátum: 16.3.2011

5. Diskusia

Šanghajská organizácie spolupráce je medzinárodná regionálna bezpečnostná organizácia ktorá nemá vo svete obdobu. Mnohí zahraniční analytici sa ju snažia prirovnať k NATO alebo OBSE. Tieto závery sú však veľmi krátkozraké. Organizácia bola vytvorená na boj proti terorizmu a zabezpečenie vnútornej bezpečnosti v regióne. Medzi túto bezpečnosť môžeme započítať a energetickú bezpečnosť, ktorej sa organizácia intenzívne venuje. Predstavitelia organizácie zásadne odmietajú jej prirovnanie s NATO, nakoľko organizácia nie je kolektívnou bezpečnostnou organizáciou s doložkou o kolektívnej obrane. Spoločné vojenské civenia, ktoré organizácia vykonáva s účasťou členských a pozorovateľských štátov sú podľa nich potrebné na reakciu na možnú teroristickú hrozbu, ktorá môže prísť z vnútra krajiny, alebo zo zahraničia a to najmä Afganistanu.

Šanghajská organizácia zasahuje Ruskou časťou územia aj do Európy preto by sa mala spolupráca s Európskou úniou stať jednou z jej priorít. Tieto organizácie mohli spolupracovať nielen v ekonomickej oblasti ale aj bezpečnostnej. Európska únia a jej Európska Bezpečnostná a Obranná politika (EBOP) by mohli v spolupráci s RATS vytvoriť euroázijskú agentúru pre boj proti terorizmu, nakoľko medzinárodný terorizmus nie je obmedzovaný hranicami štátov.

Stredoázijské členské štáty organizácie sú veľmi mladé vznikli po rozpade sovietskeho zväzu a úroveň demokracie vo väčšine z nich nie je vysoká. Z toho vyplývajú rôzne problémy ktoré by mohli byť vyriešené na pôde ŠOS, takisto by v tomto smere mohla podporiť presadzovanie demokracie a ľudských práv v regióne.

V roku 2011 oslávi organizácia svoje desiate výročie. Tohtoročný samit, ktorý sa uskutoční v Astane je pre organizáciu veľmi dôležitý. Za desaťročné pôsobenie organizácie sa jej podarili dosiahnuť pozoruhodné výsledky, vzhľadom na vzájomne benefičné mechanizmy budovania ekonomickej a bezpečnostnej sféry. To sú najzreteľnejšie výsledky v rámci organizácie, ktoré tvoria základ pre ďalšiu spoluprácu členských štátov. Organizácia bola svedkom mnohých udalostí, ktoré viedli k veľkým zmenám v celom regióne. Zohráva dôležitú úlohu v zabezpečovaní stability a rozvoja v regionálnej ekonomickej spolupráci.

Ako dôležitý členský štát organizácie a autoritatívna krajiny v Strednej Ázii zohráva Kazachstan aktívnu rolu v rozvoji ŠOS. Pripravovaný samit v Astane by mal byť úspešný.

Mal by poskytnúť priestor na sumarizovanie doterajšej aktivity organizácie vo všetkých aspektoch. Takisto sa predpokladá vypracovanie plánu na jej budúci rozvoj.

V rámci budúceho vývoja organizácie je možné, že príde k prijatiu nových členských štátov. Do úvahy pripadá India alebo Pakistan je málo pravdepodobné skoré prijatie Iránu, nakoľko sú naň uvalené sankcie OSN. Rozširovanie môže viesť k viacerým scenárom.

1. Dôjde k zdokonaleniu štruktúr organizácie a začne sa vyvíjať smerom k väčšej integrácii v rámci bezpečnostnej oblasti. Vtedy by sa organizácia mohla prirovnať k NATO východu, ale táto alternatíva je málo pravdepodobná
2. Takisto príde k zdokonaleniu štruktúr organizácie, ale tá sa namiesto bezpečnostného sektora zameria na ekonomickú a politickú spoluprácu v regióne vytvorí sa na jej základe spoločný trh ktorý by mohol byť jedným z krokov integrácie regiónu.
3. Najpravdepodobnejšie je že aj po rozšírení si ponechá svoju doterajšiu podobu málo flexibilnej a ťažkopádnej organizácie.

Ako sa organizácia bude v budúcnosti vyvíjať záleží len na politickej vôli lídrov členských štátov. Nakoľko väčšina členských štátov majú autoritárske vedenie vzdávajú sa svojej suverenity v prospech medzinárodnej organizácie len veľmi ťažko. Preto je možné, že dynamika, ktorá organizácii chýba príde až po zmene vo vláde jednotlivých členských štátov.

Záver

Stredná Ázia je už dlho strategickým regiónom vďaka jej polohe a zásobám nerastného bohatstva. Blízkosť k viacerým mocnostiam európskeho aj ázijského kontinentu so sebou nesie výhody aj nevýhody. Vďaka svojej polohe majú krajiny v regióne prístup k obchodným cestám spájajúcim všetky regionálne mocnosti. Na druhej strane je tento región zraniteľný zo všetkých strán, z toho vyplýva jeho politická roztrieštenosť, nakoľko bol počas svojej histórie rozdeľovaný, prerozdeľovaný a dobývaný.

Táto roztrieštenosť vedie k viacerým bezpečnostným rizikám a politickej nestabilite, ktorá ohrozuje nielen krajiny regiónu, ale aj ich obchodných partnerov. Pre zabezpečenie bezpečnosti a stability v regióne je nevyhnutná integrácia krajín v rôznych oblastiach. Túto úlohu zastáva Šanghajska Organizácia Spolupráce, ktorá je pokračovaním Šanghajskeho procesu a následníkom Šanghajskej päťky. Organizácia združuje Čínu a Rusko, ktorí majú najväčšie záujmy v regióne a štyri Stredoázijské štáty.

Práca analyzuje vývoj organizácie a jej hlavné historické základy, organizačnú štruktúru a postavenie jednotlivých členov v organizácii. Táto organizácia svojim postupným vývojom do svojej pôsobnosti zaradila nielen bezpečnostné, ale aj ekonomické, energetické, politické a ďalšie aspekty spolupráce.

Cieľom práce bolo analyzovať a preskúmať aspekty spolupráce členských krajín v rámci organizácie. Počas analýzy sme zistili viacero skutočností, ktoré sú uvedené časti výsledky práce. Ide najmä o bilaterálny charakter ekonomickej spolupráce v rámci organizácie, a rozdielne názory členských štátov na smerovanie energetickej spolupráce. Tieto rozdiely vyplývajú najmä z postavenia jednotlivých štátov v rámci importno-exportnej energetickej siete. Energetická spolupráca je jednou zo základných zložiek organizácie. Ide o zabezpečenie energetickej bezpečnosti, ktorá je kľúčová rovnako pre exportérov energií ako in ich importérov. Šanghajska organizácia spolupráce má veľký potenciál stať sa v budúcnosti veľmi silným hráčom v oblasti energetiky, k čomu by mohlo prispieť vytvorenie energetického klubu ŠOS, na ktorom aktívne spolupracujú spoločne členské a pozorovateľské štáty v rámci viacerých pracovných skupín.

Členské štáty sa čoraz aktívnejšie zapájajú do bezpečnostnej spolupráce v rámci organizácie. Svedčia o tom aj početné vojenské a mierové cvičenia, ktorých sa spočiatku zúčastňovali len niektoré členské štáty neskôr všetky, dokonca sú prizývaní pozorovatelia.

V rámci bezpečnostnej spolupráce sa taktiež ŠOS aktívne snaží riešiť problém Afganistanu, nakoľko ide o hrozbu pre celý región Strednej Ázie. Preto je nevyhnutná bližšia spolupráca tejto organizácie a Afganistanu ako bolo demonštrované aj konferenciou, ktorá sa konala v Astane.

Analýza bezpečnostných aspektov spolupráce v rámci organizácie ukázala viacero problémov, ktoré nie sú ale prekážkou pre ďalší rozvoj organizácie. Zároveň treba poznamenať obrovský posun, ktorý dosiahla organizácia na tomto poli. Organizácia sa aktívne zapája do medzinárodného spoločenstva, od roku 2004 je pozorovateľskou organizáciou pri OSN. Reaguje na aktuálne dianie vo svete a prostredníctvom vyhlásení predstavuje jednotné stanoviská členských štátov k rôznym bezpečnostným hrozbám.

Je ale nevyhnutné aby organizácia prešla reformami, ktoré by jej zabezpečili ďalší rozvoj. Ide hlavne o členstvo v organizácii a prijímanie nových členov. Doposiaľ sa za desať ročnú existenciu organizácie nepodarilo členským štátom dohodnúť na prijatí nových členov. Síce sa o to pokúšali na viacerých samitoch, neprišli ku konečnému výsledku. Prijatie nových štátov by mohol zvýšiť dynamiku integrácie v regióne a posilniť ďalšie aspekty organizácie.

Uvidíme čo prinesie desiaty výročný samit v Astane ktorý prináša veľa očakávaní.

Zoznam použitej literatúry

1. Bailes et al. 2007. The Shanghai Cooperation Organization. prvé vydanie. Štokholm: SPIRI, 2007. 60 strán. ISSN:1652-0432.
2. Blank: Interest in SCO Membership Grows Among Observers and Outsiders, dostupné na internete: <http://www.eurasianet.org/node/61235>, dátum: 27.2.2011
3. ČTK: Rast čínskej ekonomiky má tento rok mierne spomaliť, dostupné na internete: <http://www.akcie.sk/spravodajstvo/4377/firmy/rast-cinskej-ekonomiky-ma-tento-rok-mierne-spomalit->, dátum : 23.1.2011
4. de Haas, van der Putten. 2007. The Shanghai Cooperation Organisation; Towards a full-grown security alliance?. prvé vydanie. Hague: Netherlands Institute Of International Relations Clingendael, 2007. 84 strán. ISBN-13: 978-90-5031-120-5
5. de Haas: The Shanghai Cooperation Organisation and the OSCE: Two of a kind?, dostupné na internete: http://www.clingendael.nl/publications/2007/20071100_cscop_art_haas.pdf, dátum: 16.6.2011
6. EURO INFO: Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE), dostupné na internete: <http://www.euroinfo.gov.sk/europedia/europa-mimo-eu/obse-131.html>, dátum : 21.3.2011
7. Feng: Analysis on Natural Gas Geo-politics in Central Asia-Russia Region, dostupné na internete: <http://www.ffydd.org/documents/congresspapers/140.pdf>, dátum : 21.1.2011
8. Ferghana.Ru news agency.2008: Update on the international conference «Afghanistan, Shanghai Cooperation Organization, Eurasian Security and Geopolitics». In Central Asia news. Dostupné na internete: <http://enews.fernews.com/article.php?id=2399>, dátum 23.3.2011
9. Genté: Le Kazakhstan ou la géopolitique de l'eurasisme, Dostupné na internete: <http://www.monde-diplomatique.fr/2010/11/GENTE/19868>, dátum 20.3.2011
10. GlobalSecurity.org: Collective Security Treaty Organization (CSTO), dostupné na internete: <http://www.globalsecurity.org/military/world/int/csto.htm>, dátum: 16.3.2011
11. Halpin: 'Rival to Nato' begins first military exercise, Dostupné na internete: <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/europe/article2204006.ece>, dátum 27.3.2011
12. Hlas Ruska: OZKB je ochotná spolupracovať s NATO na základe parity, dostupné na internete: <http://slovak.ruvr.ru/2011/01/26/41411446.html>, dátum: 14.2.2011
13. Hmelik: Russian Arms Trade: A New Threat, Dostupné na internete: <http://www.globalpolitician.com/21470-russia-military>, dátum 23.3.2011
14. Kazakhstan Today: Commodity turnover between SCO countries can reach \$70 billion in case of activization of trade and economic cooperation – Nazarbayev, dostupné na internete : <http://www.investkz.com/en/articles/1301.html>, dátum: 11.12.2010

15. Kazinform: CHINA, KAZAKHSTAN TIGHTLY CONNECTED BY BOTH FRIENDSHIP AND STRONG STRATEGIC PARTNERSHIP - CHINESE FOREIGN MINISTER YANG JIECHI, dostupné na internete:
<http://www.eurodialogue.org/eu-central-asia/China-Kazakhstan-tightly-connected-by-both-friendship-and-strong-strategic-partnership-Chinese-Foreign-Minister->,
 dátum: 22.3.2011
16. Konyrova: Shanghai Cooperation Organization mulls energy club creation, dostupné na internete : <http://www.neurope.eu/articles/105286.php>, dátum 25.3.2011
17. Kozhoki: SHANGHAI FIVE: PRESENT REALITIES AND FUTURE PROSPECTS, dostupné na internete:
<http://web.riss.ru/library/SHANGHAI%20FIVE.pdf>, dátum 17.3.2011
18. Kumar. 2010 Shanghai Cooperation organisation: Eurasian security through cooperation. Prvé vydanie Bombay:Shipra publications 2010. 198 strán. ISBN : 9788175415805
19. Matusov: Energy Cooperation in the SCO: Club or Gathering?, dostupné na internete:
http://www.silkroadstudies.org/new/docs/CEF/Quarterly/August_2007/Matusov.pdf,
 dátum : 12.1.2011, ISSN: 1653-4212
20. Nabucco Gas Pipeline: The Project, dostupné na internete: http://www.nabucco-pipeline.com/portal/page/portal/en/Home/the_project, dátum 30.1.2011
21. NEWEURASIA.NET: Uzbekistan-2010 leads in GDP growth in CIS, dostupné na internete :<http://www.neweurasia.net/business-and-economics/uzbekistan-2010-leads-in-gdp-growth-in-cis/>, dátum 25.2.2011
22. Nikolayevna Zabortseva: Kazakhstan's bilateral economic relations with Russia: a robust partnership?, dostupné na internete:
<http://www.paceprojects.co.uk/Zabortseva%20U%20of%20Sydney.pdf>,
 dátum: 1.4.2011
23. OSW: First exercise of the CSTO Collective Rapid Reaction Force (CRRF), dostupné na internete: <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/eastweek/2009-10-21/first-exercise-csto-collective-rapid-reaction-force-crrf>, dátum: 15.2.2011
24. Pandey: Shanghai Cooperation Organisation Summit: Yekaterinburg Declaration and Counter-Terrorism Convention, dostupné na internete:
<http://upscportal.com/civilservices/mag/vol-4/article/Shanghai-Summit>, dátum : 12.11.2010
25. People's Daily Online: Russia, Kazakhstan eye on further cooperation, dostupné na internete: <http://english.peopledaily.com.cn/90001/90777/90853/7324424.html>,
 dátum 20.3.2011
26. Saurbek: China and Eurasia Forum Quarterly, Volume 6 – Kazakh-Chinese Energy Relations: Economic Pragmatism or Political Cooperation, ISSN: 16534212, dostupné na internete:
<http://www.google.sk/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.dundee.ac.uk%2Fcepmlp%2Fgateway%2Ffiles.php%3Ffile%3D>

- CEPMLP_IJ_May08_EnergyRelations_316346379.pdf&ei=UhWcTeWqO8jtsby2920Bg&usg=AFQjCNFvV2PIDRvXvAaChFz3B4zEgOX1Pg, dátum :10.1.2011
27. SCO: Charter of the Shanghai Cooperation Organization, dostupné na internete : <http://www.sectsko.org/EN/show.asp?id=69>, dátum 26.6.2010
 28. SCO: The Shanghai Convention on Combating Terrorism, Separatism and Extremism, dostupné na internete: <http://www.sectsko.org/EN/show.asp?id=68>, dátum : 26.6.2010
 29. SCO: Brief introduction to the Shanghai Cooperation Organisation, dostupné na internete: <http://www.sectsko.org/EN/brief.asp>, dátum : 13.11.2010
 30. SCO: SCO SECRETARIAT IN BRIEF, dostupné na internete: <http://www.sectsko.org/EN/secretariat.asp>, dátum : 20.11.2010
 31. SCO: The Executive Committee of the Regional Counter-Terrorism Structure, dostupné na internete: <http://www.sectsko.org/EN/AntiTerrorism.asp>, dátum : 20.11.2010
 32. Sultanov: Kazakhstan and Russia are strategic partners and allies, dostupné na internete: <http://www.inform.kz/eng/article/2323691> dátum: 20.3.2011
 33. SCO: official website, dostupné na internete: <http://www.sectsko.org/html/00088.ktml>, 26.6.2010